

Jɔjɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔjɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ɲgə lwó cug múud mə Yésus. A ɲgə bul lwó nə Yésus ji sɔɔl məsáal mə Zembî. Nyə á zə shú ikúl nə ilwon byêsh, kú bul bæ ɲji Oyúden.

Kəw áshúshwóógú di íí, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkugulə shwéeshá shíd, a mú ka zə tééd byé ísəy. Márkus ɲgə bul lwó ɲkul mə Yésus, tééd nə ɲgələ jôw buud ná bwə bég nyə, kala nə mínjígúlá di, kumə nə ɲgələ yálushi buud məbwəas dí.

Kóómb kəw ábée á micilyá myé di, Márkus ɲgə lwó nda Yésus ɲgə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyə é kə yə a nyiɲgə gwúm Yurúsəlem ná.

A kə wóos Yurúsəlem bwə ɲgə lág nyə nda məma cî, a kə wíɲg búúd bwə á də sá mikus Mpáánzə Zembî wá; a mú bwəma nə zhíɲ á shwiy cínɔɲg (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔjɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shîn lɔ dwo, wo məm nda ɲjwú ozimbi á mwâ Róma ná: «Yésus á Nazarêt nyə á bále mpu bæ Mwân mə Zembî.»

Cúndá mə Yuánes Nduu-buud

(Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)

¹ Mətéédulé mə Jɔjɔ Kéel mə Yésus-Kríst, *Mwân mə Zembî wə mága: ² Námə nda jísə cilyá kálad mə Izayî *muud micúndá dí ná, ná:

Dugí! Mee mə zə kənd mbwiingye lân waamə

1:1 15.39; Heb 2.3

1:2 Mal 3.1; MmN 23.20; Mat 11.10; Luk

1.76; 7.27

ná a kэг wo shwóg kə kwambulə wo zhií.

³ Jísə kəl mə múúd ηgə cúndə shí a shwéeshád yé, a ηgə ci ná: «Kwambuləgá zhíí mə Cwám̄ba, bí sá íkwûη byé ná səndôη.»

⁴ Nə ndeé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá d̄i, a mú ηgə cúndə ná buud bwə céndúg mitédúgá, bwə zə duwan, Zembî yílúg misəm myáη lámúd. ⁵ Ntó, buud ó shí á Yudéa nə bəəηg wâ Yurúsəlem bēsh bwə á d̄u kə nyədí, kə d̄u magulə misəm myáη tām buud. Yuánes mú d̄u duu bwo ηgwəp Zhurdê d̄i. ⁶ Káándə Yuánes nyə á d̄u bwáád yí í á bə síyá nə mimyəp mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdú cúdu. Nyə á d̄u də ikájalá nə kwaan. ⁷ Nyə á d̄u cúndə ná: «ηgwól múúd ηgə zə mə mpəsə, a ji nə mpífə cə mə. Nda mεε, mə ampíyáyé ná mə kúdwúg shí, ciny nyə mikwoolú mí mánηgwub. ⁸ Mεε ηgə duu bí nə məjúwó, nji nye mə bá duu bí nə Nkér̄kê Shíshim.»

Yésus mə zə duwan
(*Mat 3.13-17; Luk 3.21-22*)

⁹ Mwôw məəηgâ d̄i, Yésus mú zə wóós, a ηgə wú Nazarêt, shí a Galilê; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdê.

¹⁰ Í mú zə bə ná, Yésus mə shîn duwan, a ηgə cúwo wú məjúwód hí, a mú dúg jon mə bāη, Shíshim mə Zembî mú ηgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúd.

¹¹ Kəl mú cúwo wú jon d̄i ná: «Wo wə Mwân waamə alâm. Lām wām wēsh wúsə wódí.»

Sátan mə bwówulə Yésus
(*Mat 4.1-11; Luk 4.1-13*)

¹² Ntós, ja Yésus nyə a shîn duwan ntáni yí, kú námá bwey, Shíshim má Zembî mú cîndal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwôw məwúm mánô, *Sátan ngə bwówulə nyə. Bónôŋ ocúdu ó anyinyaaná wə bwə á du ji, *wəéngəles bwə ngə sêy nə nyə.

Yésus mə tééd jówála ómpwín

(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Bwə á ka wá Yuánes mímbwug dî. Yésus mú gwág, a mú kə Galilê, kə ngə cúndə Jəjə Kéél má Zembî. ¹⁵ Nyə ná: «Fwála í má wóos. Faan má Zembî í mú kúná-kúnə, céndúgá mitádúgá! *Maguləgá Jəjə Kéél!»

¹⁶ Dúl jwów, Yésus ngə cə ncindye mən mā Galilê, nyə a dúg Shímun bá mínyəŋə yé Andrê, bwə ngə wusə wód májúwód. Bwə á du julə oshû nə məwód. ¹⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá ná bí dúg julə búúd.» ¹⁸ Námá cé nə cé bwə mú lúgə məwód, bə nyə. ¹⁹ Ja bwə má ŋwá shísh shwóg yí, Yésus músə nyiŋgə dúg Zhâk bá mínyəŋə yé Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwə njúl námá byóólúd, bwə ngə kwambulə məwód. ²⁰ Cé nə cé a mú námá jôw bwo. Bwə mú lúgə sóŋgá wəŋ Zhébedé bənôŋ osóol ó mäsáal byóólúd, bə nyə.

Yésus mə lwóyá ŋkûl ijwûga

(Luk 4.31-37)

²¹ Bənôŋ bwə mú kə Kapernawûm. Yésus mú fwo kə nyí *mpáánzə mínjígúla jwôw lú Sábaad, kə yə búúd minjígúla. ²² Buud bwə mú bul káam mbií nyə á ngə jíguli yí, nəcé nyə á ngə jíguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó məcex. ²³ Cínəŋ mpáánzə

mínjígulá dí, ηgwólúgá múúd nyə á bə nə bów-bôw shíshim í də lwáfələ nyə. Cé nə cé a mú kîm ná: ²⁴ «Yésus, muud Nazarêt! Shé bân nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgələ sê? Mee mə mpú wo. Wo wá féeshá múúd má Zembî.» ²⁵ Yésus mú ηkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlád!» ²⁶ Bów-bôw shíshim wəŋgá í mú juŋg múúd éne nə ηkulû, í kîm məma ηkwiimbyê ná ndéé wós tón. ²⁷ Buud bēsh bwé mú bul káam, bwé ηgé nyímbəla ná: «Jáyé ga? Míga mínjígulá mí má bə gúgwáan ε! Nə məma kéénd! A ká námé lás, təw íbów-bôw míshíshim mí ηgé bále sá nyə məgwág!» ²⁸ Jíná dé í mú jwə ləəm á Galilê wēsh dî.

*Yésus má lwag ncúlyá mimbâl
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)*

²⁹ Yésus bánôŋ Zhâk nə Yuánes bwé mú zə wú mpáánzə mínjígulá, kə Shímun bá Andrê dí njów. ³⁰ Í á bə, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayôŋ nə yôŋ má bií nyə. Bwé ka leel jaaw Yésus námé nji bwé á nyíi njów yí. ³¹ A mú shísh mudá kúnə-kúnə, bií nyə mbwád, təl nyə tátəlî, ayôŋ nə yôŋ mú shwal shîn. Mudá wəŋg mú zə tééd séyúlə nə bwo. ³² Mpwó-kugá shí, buud ó ηgwála bwé mú zə nə mimbâl myêsh nyádi, təw mimbâl mí májamb. ³³ Ntə bwé mú zə ηkúndəw mpumbéd ná jəd. ³⁴ Cínəŋg Yésus mú lwag zhwog mimbâl mí á bə nə məbwas mímbií mímbií myá, myêsh mí yâl. A yíl námé zhwog buud məjamb, a kú bíd ná məjamb məŋgê má lásúg, nəcé má á ηgə mpú nyə.

*Yésus ηγə jaaw Jəjə Kéél Galilê
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)*

³⁵ Ntó, ná mpámán mpámán, jwôw kú fwo sâη, Yésus mú zə wəəl, wós tóón, kə gúl kúl í á shígé bə nə buud yí, kə jəgula nə Zembî. ³⁶ Nyə ηgá ná jəgula wu, Shímun bənêη bóól *ómpwíín bwá mú kə sọ nyə. ³⁷ Ja bwá má kwey nyə yí, bwá mú ci nə né ná: «Buud bêsh, bwá ηgə sọ wo.» ³⁸ Ntó Yésus mú ci nə bwo ná: «Inkyenâ! Shé kág mósól mánd mäsé wa mákoogú məkoogú má! Má jəlá nə cündə námá Jəjə Kéél wu, nəcé sâ jəəηg wə má á zə sá yí.» ³⁹ Ntó a mú kə shí á Galilê nyéshəd, kə ηgə cündə *mámpáánzə má mínjígúlá má *Oyúden dî, nyə ηgá yíl buud məjamb.

*Yésus má lwag zúzaamá
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)*

⁴⁰ Wúl zúzaamá í á ka zə wə Yésus, zə kúd mábwəη shí, téég nyə məbwə, ci nə nyə ná, «Ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndəη.» ⁴¹ Yésus mú gwág nyə ηkúηkwəη, nyə séémb məbwə, kúnya nə né. Nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bág wo ná səndəη!» ⁴² Cé nə cé jəəηgə zaamá í mú shîn múúd éne nyúúlád. Nyúul í mú bə nyə ná səndəη. ⁴³⁻⁴⁴ Yésus mú báásulə nyə, a ηgá ηkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í má sɿy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músé ná, wo ka wá sâ Moyîz nyə á ci yí shú yálulə wó má yâl ni. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nə cé nyə mú nyiηg muud éne. ⁴⁵ Yésus nyə á tɛem báásulə muud éne ntáni, muud éne nyə á kə ηgə jaaw lân wəəηgə kúl jêsh, a ηgá bəηgula nə sâ í á sɿy

nə nyə yí. Sâ jəŋgə wə Yésus nyə a shígé ná kwo bə nə ŋkul ná a nyíig wúl ŋgwála dí buud bwé ŋgá dúg nyə yí. Nyə á shwal də ji nji íkál búúd bwé á shígé də bə yí. Buud yidá də wú íkál íkál, də zə kwey nyə cínəŋg.

2

*Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)*

¹ Mpásə baalé mwəw, Yésus mú nyingə zə Kapernawŋm. Buud bwé mú zə mpu ná a ji cínəŋg njów. ² Bwé mú zə seŋgya áncuncuma, váál á ná kú nə tə cé kuú tóŋ balánda dí. Yésus mú ŋgə bwiing bwo Milésú mí Zembí cínəŋgú. ³ A ŋgə bwiing ntáni, bóól búúd onə bwé mú zə nyádí, bwé ŋgə ŋkəny mbúmbwúgú. ⁴ Bwé á shígé dúg kúl bí nə ŋkul cə nə mbəl wəŋ yí nəcé buud bálə áncuncuma. Bwé mú kə cúwo luun kwáminú ná beendyá nə kúl Yésus nyə á bə yí, bwé mú shul mbúmbwúgú wəŋ cínəŋg. ⁵ Yésus mú dúg ná buud bəŋgú búsə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwān waam! Mə má juu wo nə *misəm myô!» ⁶ Í njúl ná bóól *Oyíguli ó məcəx bwé á bə cínəŋg bwé njúl shí, bwé ŋgə lás mílām dí ná: ⁷ «Nəcə jí múúd éne mə mpú lás ntáni yí? A ŋgə *lás nə Zembí bwaasúle mpu. Zə ŋgwól jí nə ŋkul juu búúd misəm myéd kwon Zembí nyəmfwó yé?» ⁸ Yésus mú leelú mpu sâ bwé á ŋgə lás bwé dí mílām dí yí. A mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí ŋgə lás ntáni bí dí mílām dí yí? ⁹ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye cílə nə mbúmbwúgú ná: “Mə má juu wo nə misəm myô”, ye cílə nə nyə ná: “Wəolúg

wo ηwág taηú gwô, wo kyéyug”? ¹⁰ Má ka ceel ná bi mpúg ná *Mwân mə Múúd ji nə ηkul ijwûga ná a juu búúd nə misəm myáη wa shí.» Nə ndeé a mú ci nə mbúmbwúgú ná ¹¹ «Má ci nə wo ná wəólúg, wo báágúg taηú gwô, wo nyíηgəg, kə njów». ¹² Cé nə cé, muud wəəηgâ mú wəól, báág taηú jé, kyey buud bêsh bwá ηgá dág. Bêsh bwá mú ηgə káam, bwá mú yə Zembî gúmá, bwá ná: «Sá abwéléé dág gúlúgá sâ ntága!»

*Yésus má jôw Lévi
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)*

¹³ Mpúsə cínəηg, Yésus mú nyiηgə kə ηgeé mən, áncuncuma buud ηgá bə nyə, a ηgá jíguli bwo Milású mí Zembî. ¹⁴ Nyə ηgá kyey, a mú dág Lévi, mwân má Alfê, ηgá sêy wú bwá də jóna ótóra wá. Yésus mú ci nə né ná: «Bəg mə.» A mú tów, bə Yésus. ¹⁵ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl Lévi dí njów a ηgá də, zhwog oηwenye ə tóra nə bóól ósóól ó mábôw bwá mú námá zə, bənôη nyə nə ompwíín bé zə də, nəcé mimbii mí búúd myəəηgú ηkí bulya mí á ηgə bə nyə. ¹⁶ *Oyíguli ó mácéxə bwá á bə *Ofarizyêη wá, bwá á bə námá cínəηg. Bwá mú dág ná Yésus ηgə də kul ηgwúd nə osóól ó mábôw nə oηwenye ó ótóra. Bwá mú jí ompwíín bé ná: «Nəcé jí á ηgá bále də nə oηwenye ə tóra nə bóól ósóól ó mábôw yí?» ¹⁷ Yésus mú gwág sâ bwá á ηgə ci yí. Nyə mú ci nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówuda, í də bə mímbêl. Mə a shígé zə jôw ótátəli ə búúd. Mə á yida zə jôw osóól ə mábôw.»

*Ici í idâw nə məŋgul
(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)*

¹⁸ Ompwíin ó Yuánes bánôh Ofarizyêh, bwá á ngə ci idâw yálə Zembî gúmá. Buud bwá mú ka kə jî Yésus ná: «Nəcə jí ómpwíin ó Yuánes bánôh *Ofarizyêh bwá ngə ci idâw yálə Zembî gúmá, wεε bwô bāh kú ci yí?» ¹⁹ Yésus mú bεsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ŋwa bā yí, a təl zāh, a jōw óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zə nə məcεy lámúd bánôh muud bā bwá njúl kúl ŋgwúd? Mbô. Té wêsh bánôh muud nyá ámə ŋwa bá yé búsá yí, bwá cúgé nə ŋkul ci dále. ²⁰ Nji mósól mwôw mə ngə zə, bwá bá yíl bwo muud bā yí. Mwôw məŋgú dí ó oshwá bé bwá ka bá ci idâw yí. ²¹ Mpugá nə bwá ádé ŋwa kúl káándó ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád; bágá dɔŋg í é bá juli, í tēw, í yida bweeg luun lə káándá. ²² Ntó námá, muud cugé nə ŋkul ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá nə lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byêsh ntáma. Í jii nə bwá dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í agúgwáanəd.»

*Yésus nə məcεε mə Sábaad
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)*

²³ Í á wósós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná Yésus bánôh ompwíin bé bwá á ngə líina ifambó í *blé, ompwíin bwá mú ka ngə búgə mikəŋg mí blé. ²⁴ Nə ndεé, bósól *Ofarizyêh bwá mú ci nə Yésus ná: «Dúgúg, nəcé jí ómpwíin bwô bwá ngə sá sâ məcεε mə amágúláyé nə muud sáág jwôw lú Sábaad yí?»

2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 **2:19** Mat 9.15 * **2:21**

Na ji kúl káándó í afwóyé kə mójúwó nə ndεé í juli yí. † **2:22** lenya: Oyúden bwá á də sá lenya nə kúúdú cúdú. **2:23** Mbá 23.25 **2:24** MmN 20.8-10

25 Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi afwóyé bwelɛ lɔ sâ *Dávid nyə á sá ja ídâw í á fúfə nyə bənôŋ buud bé bwə ŋgə gwág zha yí? 26 Nə nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí Abiyatar njúl Ajəláci á ofada, kə bále də íbuléd í á bə ci shú yələ Zembî gúmá a yə námá búúd bé bwə də námá; í njúl nə məççɛ mə də ci nə nji ofada wə bwə dág də byo.» 27 Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Zembî nyə á təl jwôw lú sábaad shú mánywa mə múúd. Nyə á shígé kwambələ múúd nəcé jwôw dɔŋgú. 28 Ntó ji ná, *Mwân mə Múúd ŋgə námá jwú nə məççɛ mə Sábaad.»

3

*Yésus mə lwag búúd jwôw lú Sábaad
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)*

1 Yésus mú nyingə kə nyíi *mpáánzə mínjígúla. Ngwól múúd nyə á bə cínɔŋ nə mbwə í mə shín shwáámɓ. 2 Bóólúgá búúd bwə á bə námá cínɔŋ, bwə ŋgə fáf nə ka Yésus nyə é lwag múúd wɔŋgú jwôw lú Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwə kə shwáman nyə. 3 Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwə shwáámɓələ ná: «Tówúg tútəlí na tām buud!» 4 Yésus mú jí búúd bwə á bə mpáánzə wá ná: «Məççɛ máshé mə magulə ná jí í síyúg jwôw lú Sábaad? Ye ná sá sáág mənywa, ye ná sá sáág məbôw, ye ná sá cágug buud, ye sá gwúg?» Bêsh bwə mú ji ná kufug! 5 A mú cɩŋ mpwóombú ŋgə dág bēsh nyədí mákoogú, nə mpimbə nəcé nyə a dág nə básə ŋkí lal milúu. A mú ci nə muud á shwáámɓələ mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə

2:25 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9 2:27 Mbá 5.14 2:27
Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16 3:1
2.27-28

mpwogé. ⁶ Ofarizyêḥ bânêḥ buud wâ gwoonḡ í á ðu ságusə ijwûga í Herod yí, bwə mú ntâḡ wós tón, kə sá shwushwaga, sʒlə zhí ná bwə cɛɣlə Yésus shwiy.

Buud bwə zə wə Yésus áncuncuma
(Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19)

⁷ Yésus bânêḥ *ómpwíin bé bwə mú wú cínəḡ, kə mâḥ, buud bwə ḡḡ bɛ nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilê, bósłúgá wú shí á Yudéa, ⁸ búga wú ḡḡḡ ḡḡwála Yurúsəlem, bósłúgá wú ləom Idume, bósłúgá wú cindú Zhurdê, bósłúgá wú kúnə-kúnə nə miḡwála myâ Tir nə Sidon. Buud bəḡḡú bwə á ḡḡ bɛ nyə áncuncuma ntó nəcé bwə á ḡḡ ḡwág isá byêsh nyə á ḡḡ sâ yí. ⁹ Nyə a ka ci nə ompwíin ná bwə bwíḡúḡ nyə ḡkúmba bíbyósł, nyə é ðu ji cínəḡ cwú ncúlyá buud óni bwə nda shúsə nyə. ¹⁰ Nəcé í á ðu bə nə, nda nyə á ðu lwag zhwog buud ná, buud bēsh bwə á bə nə məbwas wá bwə á ḡḡ shwɔ nə bwə kúnýá nə nyə. ¹¹ Bów-bôw míshíshim* mí á ka dúḡ Yésus, mí mú kə wusə mənyúúl nyədí shí mákuú, mí ḡḡ kâḡ ná: «Wo wə Mwân mə Zembî.» ¹² Nji Yésus mú mpu báásələ myə ná mí kú bwele sá ná buud bwə mpúḡ mbii váál múúd á jisə yí.

Yésus mə féesh búúd ə lwámá bé
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

¹³ Yésus mú wú na, kə bád mbámbúḡéd. A mú jôw búúd nyə á cɛel wá. Bwə mú kə nyədí. ¹⁴ A mú féesh búúd wûm nə óbá, ḡwiid bwo ná *buud ə lwámá bé, ná bwə ðu námə bə nyədí koogú, a ðu kənd bwo kə

3:6 Yuá 5.16, 18 **3:11** 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28

* **3:11** Bów-bôw míshíshim míni mí á ðu ji buud mənyúúlad, buud bəḡḡ wə bwə á ðu wusə mənyúúł shí. **3:12** 1.34; Luk 4.41

du cúndə Jɔɔɔ Kéél. ¹⁵ A mú námá yə bwo ɲkul ná bwá kág ɲgə yíl buud məjamb. ¹⁶ Nyə a féesh bwo ntúga: a féesh Shímun, a mú gwiid nyə ná Pyêr, ¹⁷ a féesh Zhâk, bá mínyɔɲâ yé, Yuánes, bwân ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó má ké ná «Bwân ó ɲkêl Mpú», ¹⁸ a féesh námá André bənônɔ Fílíp nə Batələmî, nə Matiyô bənônɔ Tómas nə Zhâk, mwân má Alfê, ná Tadê nə Shímun muud nyə á bə «Kambəle lɔm» yé, ¹⁹ ka zə keel Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

Yésus bá Beləzebul

(Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10)

²⁰ Mpúsə na, Yésus mú nyiɲgə kə njów. Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú zə sɛɛɲgya cínɔɲg mbií á ná bənônɔ *ompwíín bé bwá á shígé bə nə baan ná bwá dág. ²¹ Njów búúd yé í mú gwág sá jɔɔɲgâ. Bwá mú zə ná bwá zə ɲwa nyə nə ɲkul, nəcé bwá á ɲgə ci ná: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyíguli ó mácéɛɛ bwá á ka shulə wú Yurúsələm wá bwá mú ɲgə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Beləzebul má tɔw nyə lúúd. A ɲgə yíl buud məjamb nə ɲkul má Beləzebul wɔɔɲgâ, ɲjwû məjamb.»

²³ Yésus mú ka jɔw bwo ná bwá shíshág nyédí. Nyə mú lás nə bwo kaanád. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nə ɲkul wíiɲg Sátan yí? ²⁴ ɲkí buud ɔ dúl faan bwá bóóg ɲgə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dɔɔɲg í ámpúyé ná tɔw. ²⁵ Búúd ɔ wúl njów bwá ká bóóg ɲgə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wɔɔɲg í ábúlé bwey nə jímbúlə. ²⁶ ɲkí Sátan má yida nyiɲgə cuwo, ɲgə yíl nyəméfwó, a má bóóg wə ni, a cugé ná

nə ɲkul tɔw, a jɛɛ. ²⁷ Muud cúgé nə ɲkul nyíi ɲjów má ɲkuɲkúl, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə ɲkuɲkúl wɔɔɲg shí, wóɔlə nyə mənəkəda. Nji, á ká shín wóɔlə nyə mənəkəda, a mú ka tɛem sha nyə ɲjów. ²⁸ Búbálé, má jaaw bí ná, *misám myêsh búúd bwá sá myá, nə bímbí lú *bwaasúlə mpu dêsh bwá bá sá yí, í bá bə nə ijuugá. ²⁹ Njii, múúd yêsh mə bá kə nə bwaasúlə mpu wə ɲkɛɲkɛ Shíshim yé, nyə abúle bwɛle bə nə ijuugá. Nyíni múúd má sá sém á kandugə kandugə.» ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcé bwá á ɲgə ci ná: «A ji nə bów-bów shíshim.»

*Nyɔɔɲgú nə omínyɔɲú ó Yésus
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)*

³¹ Nyɔɔɲgú mə Yésus bənɔɲ omínyɔɲú bé bwá á ka jê, bwá mú tɔw tóɔn, ka lwâm muud ná a kág jów bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bə mənəkúmbə mə búúd dí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyɔɔɲgú woó bənɔɲ omínyɔɲú bwó† bí na tóɔn, bwá ɲgə sɔ wo.» ³³ Yésus mú bɛsa nə bwo, nyə ná: «Nyɔɔɲgú waamê wə zə? Omínyɔɲú báamé wə ozá?» ³⁴ A mú kənd mísh dúg búúd bwá á ɲgə lyɛ nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyɔɔɲgú waamé nə omínyɔɲú báamé, bwá wə óga! ³⁵ Muud yêsh má də sá sá Zembí mə jí yé, nyə wə jí mínyɔɲú waamé, ɲkí kóól waamé ɲkí ntâg nyɔɔɲgú waamê.»

4

*Kanda mbəɔl məmpəg
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)*

3:27 Iza 49.24 **3:30** Yuá 7.20 **3:31** 3.21 † **3:32** Míl micilyá mí ayág mí ɲgə ci na ná: «Nyɔɔɲgú woó bənɔɲ omínyɔɲú bwó, nə okóól bwó...» námá nda mpánzá 35 í kó féel ná. **3:35** Mat 6.10

1 Dúlágá jwôw, Yésus nyə á ηgə nyiηgə jíguli buud, bwə njúl ncindye m̄h̄. Buud bwə á ka sɛɛηgya nyədí ηkí jág bulya nə ndeé, a mú t̄w̄ kə kəwa byóólúd, ji shí, buud b̄h̄ cínú. 2 A mú ηgə jíguli bwo zhwog isâ míkandad. Nyə nə bwo nyədí njígúlád nó: 3 «Bényágá m̄lw̄, bi mpúg gwágulə! Ngwól mbəəl m̄mpəg nyə á kə myεεg mpəg. 4 Í á ka bə, a ηgə myεεg í, nyúl mpumá mú shugula zhí nə zhií. Inunú í mú zə, zə sh̄n lúú nywô. 5 Nyúl mpúmá í mú shugula shí á məkwoógúd, kú nə fwámé m̄ndəlú cínəηg. Í mú námé lɛɛl wéesh míηgwu, nəcé m̄ndəlú má á shígé fifə. 6 Njii, ja yásá í má faan yí, míηgwu mi mpwásé mí mú jígə, sh̄n shwáás nəcé kú nə fwámé míkəəl. 7 Nyúl mpumá í mú shugula íbiin-bíinud. Ibiin-bíin byəəηg í mú lɛɛl juwo nə ndeé káda íkələ í mpəg, í mú bə kú wúmə təə bumá. 8 Njii, nyúl mpúmá í á shugula tag-tag shí d̄i, í mú k̄, mpu w̄y. Í mú ηgə wúmə, dúl shug ibumá m̄w̄m málól, dúlágá m̄w̄m m̄saman, dúlágá t̄ad.» 9 Yésus mú ci nə bwo nó: «Muud jí nə m̄lw̄ má gwág yé, a gwág!»

*Féél-féélí á kanda mbəəl m̄mpəg
(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)*

10 Ja á má kə bə nyáméfwó yí, *ompwíin bé w̄m nə óbá nə buud b̄nón bwə á bə wá, bwə mú jí nyə nó a jáawug bwo nda míkanda mí kó nó. 11 Yésus mú bɛsa nó: «Zembí nyə a má yə bí báá *ndímba á Faan dé. Nji buud ə t̄ón b̄h̄ bwə é də gwág nji mikanda 12 shú ná bwə d̄ág bə, bwə t̄em kənd mísh, bwə kú d̄ág;

bwé tɛɛm gwágulə, bwé kú wámbulə,
 ŋkwanǵá bwé á bá cénd kuú njəɔnd, Zembî juu
 bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bi agwágé kanda ni? Ká bí é
 bá ka gwág mílúgá na ntudélê? ¹⁴ Mbəəl məmpəg
 mə də bɛ Mílósú mí Zembî. ¹⁵ Buud búsə tâŋ nda
 zhií nə zhií kúl mpəg Mílósú mí Zembî í á myɛɛgya
 yí, jísə bəɔŋg bwé á bə ná, bwé ká námə shîn gwág
 Mílósú mí Zembî, *Sátan leél ntəg námə zə, zə yíl
 bwo mpəg í ámə kə lámúd yí. ¹⁶ Ntó námə, bóól búsə
 nda bwé də lég mpəg shí á mákwóógúd. Ja bwé
 gwág Mílósú mí Zembî, bwé tééd fwo lég myə nə
 məshusug; ¹⁷ nji bwé kú nə mikɔɔlə bwédí cugud,
 bwé kú wá nadâ, bwé bɛ Mílósú mí Zembî nji kákúl
 baan, bwé ká námə bwəma nə məntágula ŋkí cúwálí
 nəcé Mílósú mí Zembî, bwé julə mányúul. ¹⁸ Bóól
 bwé də lég mpəg íbiin-bíin dî. Bâŋ búsə ná, bwé gwág
 Mílósú mí Zembî, ¹⁹ njí, yágúwó ísâ yâ mâŋ mwôw,
 nə wímbulə mábii, nə bíl zhwog iwímbúg yâ cug í
 mú zə káda Mílósú mí Zembî, mí mú bə nda wúmə.
²⁰ Bóól báá búsə nda bwé də lég mpəg shí átutagú
 dî. Bâŋ búsə ná, bwé gwág Mílósú mí Zembî, bwé lég
 myə, bwé mú wúmə mpúmə, dúl shug wúmə íbumə
 məwúm məlól, dúl məwúm məsaman, dúlúgá təd.»

Kaanə lámba
(Luk 8.16-18)

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Ye bwé də jida
 lámba ná bwé ké kúd dwo mpííd? Yé bwé də kə tâl
 shí gwonjú? Nǵaá jí yida bə ná í tówúg cé lámba dî?
²² Kú nə sâ á *ndimba í bá bwên kú nyîn, ŋkí sâ á

shwoó í bwên kú wóós mánkenyad. ²³ Muud jí nà mælwê má gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyingə ci nà bwo ná: «Jigá kuú ná kalá nà sâ bí má dɛ gwág yí! Nəcə yuug bí é dɛ yigula bóól búúd ná ndí yí, gwó námé wó bwé bá dɛ yigula bí nà ndí yí, bwé wá mábádî. ²⁵ Muud jí nà baalé fɛg yé, Zembî mæ bá kwádulə nyə nywo. Nji nyɔɔŋg cúgé nà ndí yé, Zembî mæ bá mæɛl yíl nyə búbaalê á jí nà ndí yí.»

Kaaná mpəg í dɛ kɔ gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyingə ci ná: «Faan má Zembî dúsə nda yuug ga. Nɔwól múúd má myεεg mpəg nyédí fambá. ²⁷ Nyə e já ibulú, wɔɔl mímwásó. Mpəg jáá í é kâl ná ndeé, í ŋgə wíy gwáméfwó, muud nyə ámə bɛ yé kú mpu nda í ŋgə sɪy ná. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá ná mpəg kɔg íkáá, í wá mábəga, mpúmá lwánd mábəga dî. ²⁹ Ná ndeé, ja mpúmá má tî yí, bwé mú saag fambá, nəcə fwála bwé jálá nà saag yí í má wóós.»

Kaaná búbumá mutárud (Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)

³⁰ Yésus mú nyingə ci ná: «Shé bí nà ŋkul ci ná Faan má Zembî dúsə nda jí? Shé bí nà ŋkul yiiga dwo nà wáyé kaaná? ³¹ Dúsə nda búbumá *mutárud. Búbumá jɔɔŋg wá í búl cwáágəwo nà bíl íbumá í mámpəg byésh. ³² Nji ja bwé bɛ gwo yí, í dɛ gwaa cɔ mólúgá mámpəg mâ fambá; í wá mílɔw ná ŋkudá, mbií á ná inunú bí nà ŋkul zə lwɔ maage cínɔŋg nyédí gúgúwád.» ³³ Míl zhwoɡ mikaaná mbií nɪd wá nyə á dɛ lás nà buud yé, námé mbií bwé á bə nà ŋkul dɛ gwág yí. ³⁴ Nyə a shígé dɛ bwɛɛ lás nà

bwo kú kænd kaaná. Nji nyə á dɛ kə féel isâ byêsh, ja bânôh *ompwíín bé bwé má kə bə bwáméfwó yí.

Yésus mə nkáánd nə nkɔ̃
(*Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25*)

³⁵ Jwôw ηgwúd dɔɔηgá mpwó-kugú, Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Shé línágá m̃ñ, kə fanwíny!»
³⁶ Ompwíín bwé mú béégya nə áncuncuma buud, kə kwey Yésus byóólúd. Bânóh bwé mú kə nə dwo. Móólúgá mólól má á bə námá mákoogá, má ηgá bɛ bwo. ³⁷ Bwé ηgá kə, seegya ná məma nkɔ̃ mú tééd kuηgá, ikwɔ̃ í májúwó í mú ηgə shwiy byóólúd, byóól mú tééd lwándá, nə məjúwó. ³⁸ Í á bə, Yésus mbwúg bán byóólúd, a ηgá já, lúú mbwúg fílo d̃. Ompwíín bé bwé mú juumashi nyə. Bwé nə né ná: «Yíguli sá wál zə yə! Ye sâ jɔɔηgá í acíyé wo tɔɔ sâ?»
³⁹ Yésus mú wɔɔl, nyə nkáánd nə nkɔ̃. Nyə nə m̃ñ ná: «Saləwóg, jigú ná shɛɛ!» Nji nyə á sh̃ñ lás ntáni yí, nkɔ̃ mú shwal sh̃ñ, m̃ñ bə ná shɛɛ. ⁴⁰ Ntó Yésus mú ka ci nə ompwíín bé ná: «Wáyé mbii ífwaas ni? Ye bi cúgé nə búgá nə Zembî?» ⁴¹ Inkuηkúúnd í mú jág bii bwo, kə jé bwé mú ηgə nyímbála bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyɛ! Tɔɔ nkɔ̃, tɔɔ m̃ñ í bálé sá nyə məgwág í?»

5

Yésus mə yíl mójamb
(*Mat 8.28-34; Luk 8.26-39*)

¹ Ntó bwé mú kə wóós cindú fanwíny shí á Oger-azenyɛ. ² Yésus mú shulə byóólúd. A ká námá sh̃ñ t̃l̃ məkuú shí, ηgwólúgá múúd mú wú məshwon d̃, bów-bów *shishim ηgá lwáfulə nyə, zə bwəma nə

Yésus. ³ Muud wəəŋgá nyə á ðu ji baŋ məshwəŋ. Təə muud ŋgwúd nyə a shígé ná bə nə ŋkul mə wálálə nyə, tɛɛm bə nə mimbwagə mí íŋkwánz. ⁴ Ija ŋkí bulya bwə á ðu tɛɛm wóələ nyə məbwə nə mikwoolú mí íŋkwánz, bwə wá nyə mimbwagə məkuúd, nji nyə á ðu tîsâ íni byêsh. Təə muud ŋgwúd nyə a shígé bə nə ŋkul mə káágúlá nyə. ⁵ Bulú nə mwásə nyə á ðu bul bə nji baŋ məshwəŋ nə mímbáŋúd, kə ðu kîm, a ŋgə béwəli nyúúl nyé nə məkwóógú.

⁶ Ntə nda nyə á dúg Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyə á ju kúlá, kə kúd Yésus məbwón shí, jəgula nə nyə, ⁷ a ŋgə kîm ná: «Yésus, *Mwân mə Zembî á gwów-gwów, shwə bāŋ nə iney? Mə jəgula nə wo jínə mə Zembî dí ná, wo kú təl mə cwúndəd.» ⁸ Nyə á jəgula nə Yésus ntáni nəcé Yésus nyə á ŋgə ci nə nyə ná: «bów-bôw shíshim, wúg nyə nyúúlád.» ⁹ Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwô wə zə?» Nyə ná: «Jínə dām wə “Kínda”, nəcé sá bí ŋkí bulya.» ¹⁰ Bwə mú téég Yésus məbwə nə a kú yíl bwo ləəm dí kənd kəl shús.

¹¹ Na, məma səənz óŋkuú, í á ŋgə də mbámbáŋúd. ¹² Məjamb mə mú téég Yésus məbwə nə a nyíngálúg mwo óŋkuú bəəŋgúd. ¹³ A mú magulə nə í síyúg ntó. Bów-bôw míshíshim myəəŋgá, mí mú zə wú múúd wəəŋgə nyúúlád, kə nyíi óŋkuúd. Səənz óŋkuú ni, je bə ótósšin óbá, jêsh mú shwal bumb nə mikúlá, wú mbámbáŋúd, kə juwa máŋúd. Bwə mú ŋgul məjúwó nə ndéé fudə.

¹⁴ Buud bwə á ŋgə baagulə oŋkuú wá, bwə mú wɛɛnz kə ŋgə jaaw buud ŋgwála nə míləəm míləəm. Buud bwə mú zə, zə dúg sâ í ámə síy yí. ¹⁵ Bwə mú zə wós kúl Yésus nyə á bə yí. Bwə dúg

múúd məjamb mə á dɛ lwáfɛlə yé, a njúl cínɔŋg shí nə jɔjɔ míkáándá, a njúl námé nə shɛɛ. Bwé mú bul gwág ífwaas. ¹⁶ Buud bwé á dúg sóólúgá í á sɪy wá bwé mú jaaw bwo sâ í ámə bə nə muud wɔɔŋgâ nə oŋkuú yí. ¹⁷ Ntó bwé mú téég Yésus məbwê ná a wúg bwédí lɔɔmud.

¹⁸ Ja Yésus mə kə bád byóól dí yí, muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwê ná a ŋwág nyə nyádi gwoŋgud. ¹⁹ Nji Yésus nyə a shígé magulə. A mú yida ci nə nyə ná: «Kag wódí kwáádá kə jaaw búúd bwô sâ jêsh Cwáamba mə sá wo yí, nda á mə gwág wo ŋkúŋkwónúlə ná.» ²⁰ Muud éne músə kyey, kə ŋgə jaaw buud wâ Dekapwôl sâ jêsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bɔɔŋg bêsh bwé á gwág wá bwé mú bul káam.

Yésus mə gwúmashi

shilə mə Zharus

(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Ja Yésus mə sɔw kə fanwíny byóól dí yí, buud bwé mú zə lyɛ nyə áncuncuma, a njúl ná bwúŋéd. ²² Ngwól njwû á *mpáánzə minjígúlá, nə jíné nə Zharus mú wóós. Nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á zə kúd məbwón shí, ²³ téég nyə məbwá. Nyə ná: «Súsás jám í ŋgə júgula. Mə jəgula nə wo ná wo zəg kə keel nyə məbwá, a bəg mpwogé, a cúgəg.» ²⁴ Bá Yésus bwé mú kə, buud bwé ŋgə bɛ bwo áncuncuma, bwé ŋgə shúsə Yésus ikóómb byêsh.

²⁵ Ngwól múdá nyə á bə cínɔŋg, məcií mə á dɛ wú nyə nyúúlúd té mímú wúm nə mímú. ²⁶ Nyə á bul dúg cúŋ ncúlyá ojwówuda dí sɔlə nə a yâl, a shîn keenzh *mwaanê yé yêsh. Nji, a kú yâl, bwás ŋgə yida yáág yáágúg. ²⁷ Nda nyə á gwág lân mə Yésus

ná, nyə á kə Yésus mpúsə kwon na áncuncuma buud dí, kə kúnya nə nyə káándá, ²⁸ a ηgə téduga ná: «Ŋkí mə kúnyá nə nji káándá mə Yésus, mə yâl.» ²⁹ Nji nyə á kúnya nə nyə káándá yí, məcií t̄w nt̄ag nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd ná a mə yâl. ³⁰ Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífá mə wú nyə nyúúúlád. A mú yág mpúsə búúd dí, jí ná: «Zá mə kúnya mə nə káándá éne?» ³¹ *Ompwíín bé bwə mú b̄sa nə nyə ná: «Wo ηgə d̄ug buud ó ηgə shúsə wo íkóómb byêsh, wo nyiŋgə jí ná: “Zá mə kúnya nə mə káándá éne?”»

³² Nji Yésus mú ηgə kənd mísh mákoogú məkoogú ná a d̄ug múúd nyə ámə sá sóólágú wəŋgə yé. ³³ Mudá éne nyə á ηgə lilya nə ifwaas, nəcé nyə á mpu s̄a í ámə s̄y nə nyə yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, jaaw nyə búbálé yêsh. ³⁴ Nt̄ó Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə w̄am, wo mə *d̄ug cug nəcé búg gwô. Kaág ná shεε. Bwas í shínúg wo!»

³⁵ Yésus ηgə ná lás nt̄uni, buud bwə mú wóós wúlə wə njwû á mpáánzə minjígúlá zə ci nə nyə ná: «Shilə wô mə yə. Wó ka kwo ηgə nt̄águlə Yíguli nə ji?»

³⁶ Nji, Yésus kú b̄ish s̄a bwə á ηgə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bεεg fúndə, b̄ag nji nə búgá.» ³⁷ A mú ci nə t̄ə muud kú b̄e nyə, a kə nə nji Pyêr nə Zhâk bá mínyəŋə yé Yuánes. ³⁸ Ja bwə mə jé njwû á mpáánzə minjígúlá dí njów yí, Yésus mú d̄ug buud bwə ηgə sá saagawo mímbíí mímbii, bwə ηgə jii, bwə ηgə k̄im.

³⁹ A mú nyí njów, nyə nə bwo ná: «Bí ηgə jii nə ηgə sá bímbí lí saagawo ni nəcé ji? Mwân nyə afwóyé yə, a ηgə yida já.» ⁴⁰ Bwə mú yida ηgə cágulə nyə. Ná ndéé a mú wééshuli b̄esh tóón, lúgə nji sóóŋgá nə nyəŋgú mə mwân, nə buud ó gwoŋgə jé. Bwə mú

nyíi fúm, kál mwân nyə á bæ yí. ⁴¹ A mú bii mwân wəŋgû mbwê. Nyə nə né ná: «Talita, kûm!» Ntó má kó ná «Mwámuda! Má ci nə wo ná: wəŋlúg!» ⁴² Cé nə cé, shilə wəŋg mú wəŋl, tééd kyeyálə, nəcé nyə á bæ nə mimbû wûm nə mímbá. Ja bwé má dúg ntúni yí, bwé mú ŋgə káám mbií á ná fəg jímb lúúd. ⁴³ Ntó Yésus mú bul báásulə bwo ná bwé kú bwiing múúd sâ í má síy yí. A mú ci ná bwé yág nyə sâ má dê.

6

Buud í Nazarêt bwé ban Yésus (Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Yésus mú ka wú na, bânôŋ *ompwíin bé bwé mú kə nyédí kwáádá. ² Ja jwôw lú Sábaad í á wósós yí, nyə á kə *mpáánzə mínjígúlá, kə ŋgə yə buud minjígúlá. Ncúlyá buud bwé á ŋgə gwágulə nyə wá bwé mú ŋgə bul káam, bwé ŋgə jí ná: «Bíga ísâ í á wú nyə ŋgow? Dúga váál fúg wé jí? A ŋgə mpu sá dúga váál *máshimbá wa ntudélê? ³ Kábíndá á mwân má Mariya dí éga? Mínyəŋú má Zhâk, bânôŋ Yózes, nə Yúdə nə Shímun dí éga? Ngaá okóól bé búsə wa sádí!» A mú bæ bwo kwal-bəŋgú. ⁴ Yésus mú zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndə má dɛ námə bwəma nə mpyóŋ nji nyédí kwáádá, nə nyédí məwóŋgód, nə nyédí njów búúdud.» ⁵ Nyə a shígé bæ nə ŋkul sá təə *shimbá cínəŋg nyédí kwáádá, nji baalé mímbəl nyə a keel məbwê, cəg myá. ⁶ A mú bul káam nda búúd bwé á bæ kú *búgula nyə ná. Ná ndéé a mú cə, ŋgə kə mákwáádə mēsh mâ faan dəŋgú d kə ŋgə yə buud minjígúlá.

5:41 1.31; 9.27

5:43 7.36

6:2 Yuá 7.15

6:3 Yuá 6.42

6:4 Yuá 4.44

*Yésus má lwâm ompwíín wûm nə óbá
(Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)*

⁷ Ja ísâ íni í mé cǝ yí, Yésus mú jǝw *ǝmpwíín wûm nə óbá bé, a mú zə ɲgə lwâm bwo óbá óbá. A shín yə bwo ɲkul á dǝlə yíl búúd bów-bǝw míshíshim. ⁸ A báásulə bwo ná: «Ja bí mé kə yí, bí kú ɲwa íbaduga í ɲǝənd, ka ɲji wagatíg. Bí kú ɲwa buléd, tə baamutálá. Bí kú kə nə *mwaanê. ⁹ Bí bwáád osílúfaas! Nji bí kú bwáád íshimí íbá.» ¹⁰ A mú nyɲgə ci nə bwo ná: «Ja bí mé jé wúl ɲgwála dí yí, bí ó ji ɲǝw bí ámə nyí yííd, kə jé jwǝw bí mé bá lǝ yí. ¹¹ Búúd bwé ká bá bə kú lóg bí gúl kúlúd, bwé kú cɛel gwág sâ bí mé jááw bwo yí, bí ǝ bá wú cínəɲgá, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sóólúgá wǝəɲgá í lwágulə bwo ná bwé má byaagulə.» ¹² Né ndéé ompwíín bé bwé mú zə kə, kə ɲgə cúndə ná buud bwé céndúg mítádúgá. ¹³ Bwé mú námə yíl buud zhwog májamb mé á ɲgə ntágulə bwo má. Bwé gwáágulə zhwog mímbəl məwúdə, ɲgə lwag myo.

*Shwiy má Yuánes Nduu-buud
(Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)*

¹⁴ Njwú-buud Herod mú gwág jínə má Yésus ɲgə jag bul jwǝ, bóólúgá búúd bwé á ɲgə ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwûm, sâ jǝəɲg wé á músə nə mpífə á ɲgə sá *məshimbá ntúni ni.» ¹⁵ Bóólúgá ná: «Jísə Eli.» Bóólúgá ná: «Jísə Zembî ɲgwól *múúd micúndə yé, nda bǝəɲg ó ayág.»

* **6:11** Ja Oyúden bwé á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á də lwágulə ná, kákúl shí bwé ámə təl mákuú máɲ yí, bwé má kál gwo nə buud bí cínəɲg wá ná bwé músə sâ nyeé. **6:13** Zhk 5.14 **6:14** 8.28 **6:15** Luk 7.16

16 Ja Herod nyə á gwág ntó yí, nyə ná: «Yuánes Nduu-buud má á cígə cún wá éne! A má gwûm shwónud!» 17 Nəcə Herod nyəmfwó nyə a nwa Herodyâd, mudá má mínyonú yé Fílíp, bâ. Lású wəonɔ wá í á sá ná Herod lwámúg buud kə bii Yuánes, wólə nyə mənəkəda, kə wá nyə mímbwugud. 18 Nəcə Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nə nwa mudá má mínyonú woó ná wo bâ!» 19 Herodyâd nyə á ka də fəm Yuánes, a mú də sɔ́ mázhíí ná a gwú nyə. Nji, yuug jé í á shígé bándá 20 nəcə Herod nyə á də mpu ná Yuánes ji tətəlí muud mísh má Zembí dɛ, a njúl muud Zembí, nyə á ka də gwɔ́ɔ nyə. Sâ jəonɔ wá nyə á də keem nyə yí. Ná ndéé, teem bə ná iciyá í Yuánes í á də shul nyə lámúd, nyə á yida námə də gwágulə nyə nə məshusug.

21 Ná ndéé, Herodyâd nyə á zə dág zhíí má gwú Yuánes jwôw Herod nyə a təl zan byélé dé yí. Herod nyə a jôw milúlúú myâ ləom nə myâ izimbi, a jôw námə otówe ó shwóg wâ Galilé. 22 Í á ka bə, Herod bənôn buud bəonɔ́ bwá njúl shí, shilə má Herodyâd mú nyí cínəonɔ, tééd sáágulə cwánúd. Kuú zān yé mú zə bul nywa Herod bənôn buud óni míshúd. Kə jé Njwú-buud nyə á ci nə nyə ná: «Jaawúg mə sâ jêsh wó céél yí, mə é fáágulə wo gwo.» 23 A mú kaag nyə fwámé kaag ná: «Teem bə nə wó jii məma mpál á faan dām, mə é fáágulə wo gwo.» 24 Shilə ni kú fwo bəsa, a mú wós tón, kə jí nyóonɔ́ ná: «Mə gwáámbug jí?» Nyəonɔ́ mú bəsa nə nyə ná: «Gwáámbug lúu má Yuánes Nduu-buud!» 25 A mú læl ntâg jéél nyinɔ kə jé wá Herod, kə ci nə nyə ná: «Má jii ná wo yág mə lúú má Yuánes Nduu-buud

yááséd wa kíkídíga.» ²⁶ Ngwóómbúlú ni mú shul Njwú-buud lámúd. Nji nda nyə á bwey keen ŋkaanə mísh má ójón dí ná, nyə a shígé nywá nyiŋgə ban ná nyə ayáyé nyə sâ nyə ámə gwáám̄b yí. ²⁷ Nəmə cé nə cé, a mú kənd ŋgwólúgá zimb̄i ná: «Zaá mə nə lúú má Yuánes Nduu-buud!» Muud wəəŋgâ mú kə cígə Yuánes cún. ²⁸ A mú zə nə lúú yááséd, zə yə shilə ni. Shilə ni mú kə nə wo, kə cwám̄b̄ulə nyóóŋgâ. ²⁹ Nə ndéé *ompwíin ó Yuánes bwə mú gwág sóólúgú wəəŋgâ. Bwə mú kə ŋkēny kug nyúul má Yuánes kə wá shwóŋud.

Yésus mə yá búúd id̄aw

(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

³⁰ Ja *búúd ó lwámá ó Yésus bwə á nyiŋgə yí, bwə á zə bwiiŋg Yésus sâ jēsh bwə á kə ŋgə sá yí, nə sâ bwə á ŋgə jíḡuli buud yí. ³¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kág kúl búúd bwə cúgé yí ŋwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcé buud bwə á bə cínəŋg ŋkí bulya, bóól ó ŋgə kə, bóól ó ŋgə nyiŋgə, mbií á nə bən̄d̄əŋ ompwíin bə bwə á shígé bə nə fwála ná bwə dág. ³² Bwə á ka kəwa byóólúd, kyey ná bwə ká ji bwáméfwó bugád kúl búúd bwə cúgé yí. ³³ Nji buud ŋkí bulya bwə á dág bwə ŋgə kə byóólúd, bwə mú yag bwo. Buud bwə á ka ŋgə wu míŋgwála myēsh dí, ŋgə kə nə mikúlá, kə sámb Yésus bən̄d̄əŋ ompwíin bə shwóg kə tééd jē.

³⁴ Ja bwə má shulə byóól dí yí, a mú dág mán̄kúmbə mə búúd mání, a mú gwág bwo cey lámúd nəcé bwə á bə nda səənz íncwəmb̄e í cúgé nə mbaaḡulə yí. Ntó a mú ŋgə jíḡuli bwo isá ŋkí bulya.

³⁵ Nda kugá í á ka jé ná, ompwíín bwé mú kə ci nə nyə ná: «Sé búşə wa bugád, kugú námá óga. ³⁶ Bídúg búúd óga, bwé kág íbaafé nə mákwáádó mósé wa kúná-kúnə má, kə kusə sá má dâ.» ³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Biméfwó yágá bwo sá má dâ.» Bwé mú jí nyə ná: «Sé é sá ntudélê né sá kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jíí ódanarí† mitəd mímbá!» ³⁸ A mú jí bwo ná: «Bí búşə nə íbuléd ínéy? Kəgá dúg!» Bwé mú kə l̥. Bwé mú zə jaaw nyə ná: «Sé búşə nə íbuléd ítóon, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo ná bwé jílag buud shí ikínda ikínda ákándá dî. ⁴⁰ Bwé mú zə jí shí ikínda ikínda, bíl íkínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mátóon. ⁴¹ Ja búúd bwé má shîn jí shí yí, Yésus mú ka ŋwa íbuléd ítóon nə oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yə Zembî akíba. A mú fêy íbuléd, yə ómpwíín bé. Bwé mú kaaw búúd. A mú námá kaaw oshú mbií ŋgwúd. ⁴² Buud bēsh bwé mú də, jílə, idâw lág. ⁴³ Ompwíín bwé mú seŋg íkál í buléd nə íkál í óshú í á lág yí, byēsh í á lwánd mábwumú wúm nə mábá. ⁴⁴ Buud bwé á də íbuléd byōŋg wá, bwé á bə budúm otóóshin otóon.

*Yésus má kyey májúwó dí gwôw
(Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21)*

⁴⁵ Námá njí í á shîn yí, Yésus nə *ompwíín bé ná bwé kəwag byóólúd, bwé líínág kə nyə shwóg Bētəsayída, mǎŋ faŋwíny té nyə é ŋgə fwo bíd zhwog buud bwé á bə óni yí. ⁴⁶ Yésus mú shîn bíd búúd, a músə bád mbúnéd né a ké jəgula nə Zembî. ⁴⁷ Bulú mú zə yínd, kwey né byóól mú tām mǎŋ, nye má

† **6:37** danarí: Danarí ŋgwúd í á də kwaga nə myóna myá ŋkúmba jwôw. **6:43** 2Oj 4.43-44 **6:46** Luk 5.16

lúg cínú nyəmé. ⁴⁸ Nyə á ka dúg ná júgə í ngə bə ompwíín cúnə nə cúnə, nəcé ηkwə nyə á ngə yida wú kóómbə bwə á ngə kə yí. Ngeε míngwúm mí kúwo mí ashúshwóógú di, a músə zə bε bwo, a ngə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw. Nyə á ka sá nda a cə bwo. ⁴⁹ Ja bəη bwə mə dúg a ngə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw yí, bwə mə téduga ná jisə *jím, bwə mú bwú óηkwiiimbyê. ⁵⁰ Nəcé bēsh bwə a dúg nyə, inkuηkúúnd í mú bii bēsh. Yésus mú læl ci nə bwo ná: «Səlagá milâm shí. Mə wə éne, kúgá fúnda!» ⁵¹ A mú kə kəwa byóólád, kwey bwo, ηkwə mú ntâg shîn. Bwə mú káam mbií á ná fəg də jímb lúúd. ⁵² Bwə á bul káam nəcé bwə á shígé fwo mpu gwág mbií múúd mə Yésus. Sâ jəəngə ɔ í á sá ná bwə kú wámbulə sâ nyə á cεl jíguli bwo ja nyə á sá ná ibuléd í búlyag yí. Bwə á bə ná ηkí jilə milúu.

Yésus mə lwag mímbəl Genezarət
(Mat 14.34-36)

⁵³ Bwə mə shîn lína m̄η, bwə mú jé ləəm á Genezarət, bwə mú səl byóól. ⁵⁴ Námə shulələ bwə á shulə byóólád yí, buud bwə mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwə mú kə nə mikúlə kə ngə bāngula shí nyəəng nyēsh d̄i. Bwə mú ngə ηkēny mimbəl ítaηúd, ngə kə nə myo kúl jēsh bwə á ngə gwág ná Yésus jisə yí. ⁵⁶ Yésus mú ngə kyey məkwáádə nə míngwəla, təə íbaafá. Buud bwə mú ngə kə bwíg mimbəl myáη mímbaadád, íkúl nyə é ngə cə yí. Bwə mú ngə téég nyə məbwə ná a bídúg ná bwə jisówúg ngə kúnə nji nə *mbwaag káándə yé. Bəəng bwə á ngə kúnə nə nyə wá bwə mú ngə yál.

7

Ofarizyêḡ nà ijâm nà ijag
(Mat 15.1-9)

¹ *Ofarizyêḡ nà bóólúgá *Oyíguli ó mácεε bwá á wú Yurúsalem, kə wá Yésus. ² Bwá mú zə dúg ná bóólúgá *ómpwíín bé bwá á dɛ də idâw məbwê nà məbwam. Ntó jì ná bwá á shígé dɛ gusa mwo mbii mácum má *Oyúden má ḡgá jígúli yí. ³ Í njúl ná Ofarizyêḡ námá nda Oyúden bēsh bwá á shígé dɛ də, bwá kú fwo mpu gusa məbwê, nəcé bwá á dɛ yáág nà məcum ímpáámbé í á lúgə má. ⁴ Ja bwá nyíḡgá míkus dí yí, bwá cúgə nà ḡkul də kú fwo gusa. Bwá á dɛ námá baagulé bílúgá íjâm nà ijag nda dálə gusa íbálá nà mikáágə nà iwónḡó.

⁵ Ja Ofarizyêḡ nà Oyíguli ó mácεε bwá á dúg ntáni yí, bwá mú ci nà Yésus ná: «Ompwíín bwó bāḡ bwá aḡḡ nà baagulé məcum má ímpáámbé, bwá ḡgə də kú gusa məbwê. Jí í sá ntó?» ⁶ Yésus mú bεsa bwo ná: «Izayí nyə á bə nə ḡkaam ja nyə á cúndə shú dán, bí buud ɔ mákəḡ mbii wúsə cilyá yí, ná: Kúl búúd ga í ḡgə gúmal mə nji mímpu dí, milâm myáḡ mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁷ Wáḡ ḡgələ ságusə bwá ḡgə ságusə mə yí wúsə ntó ḡgwas.
 Bwá ḡgə yida jíguli buud minjígúlá myá məmpéndí má búúd.»

⁸ Yésus mú kwádulə ná: «Bí má myaas mácεε má Zembî, yida nywílya nà məcum mán.» ⁹ A kwo námá ci ná: «Bí mə mpú dɛ ntə mpéndí má Zembî ná bí má yida baagulé məcum mán. ¹⁰ Moyíz nyə

á ci ná: “Gúmálég sóňgú wô nə nyɔɔŋgú wô.” A nyiŋgə námə ci ná: “Múúd mə ká lweem sóňgú yé ŋkí nyɔɔŋgú yé, bwá jəlá nə gwú múúd wɔɔŋgú.”

¹¹ «Nji bi bāŋ bí ŋgə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóňgú ŋkí nyɔɔŋgú ná: ‘Sâ mə ámə nywá kwíínd wo nə ndí yí í músə korban (ntó mə kə ná ŋkəw nyɔɔŋg í músə məyəna shú mə Zembî),’ ” ¹² bi kú cíndal múúd wɔɔŋg ná a sáág sâ shú mə sóňgú ŋkí nyɔɔŋgú. ¹³ Ŋgáá ntó ji ná bí ŋgə sá ná Milésú mí Zembî mí bəg ŋkúŋgúg, məcum mán yidá mpu yáág? Bi ŋgə námə nyiŋgə sá bíl zhwog isâ í abúbôw!»

*Isâ í d̩ wá múúd məlwaag̩wo yí
(Mat 15.10-20)*

¹⁴ Yésus músə ka kwo yid, lésha nə buud bwá á bə cínəŋgú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bi bēsh bényúgá məlwə, mpu gwágulə. ¹⁵ Sâ í dú wú tóón, nyíi múúd nyúúlúd yí, gwá dí í dú wá múúd məlwaag̩wo mísh mə Zembî d̩; nji byɔɔŋg í wú nyádí lámúd yí, byó wá í dú wá nyə məlwaag̩wo. ¹⁶ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, nyə mpu gwág.»

¹⁷ Yésus mú lágə áncuncuma buud. Bəñŋə *omp-wíín bə bwá mú nyiŋgə kə ŋjów. Cínəŋg bwá mú zə jí nyə ná a féélég bwo kaaná wɔɔŋgú. ¹⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Ye bi búśə námə kú mpu gwág isâ? Ye bi agwágé ná sâ jēsh í wú tóón nyíi múúd nyúúlúd yí, í cúgé nə ŋkul wá nyə məlwaag̩wo mísh mə Zembî d̩. ¹⁹ Nəcé í ányíiyé nyə lámúd. Í yida kə nyə mwô dí ná ndeé í mú wóós kə bííd.» (Ntó mə cɛel ci ná idəw í cúgé nə məlwaag̩wo mísh mə Zembî d̩.) ²⁰ Nyə mú nyiŋgə ci ná: «Sâ í wóós wú múúd dí yí, gwá wá í wá nyə məlwaag̩wo mísh mə Zembî d̩. ²¹ Nəcé lâm

mé múúd dí wé bów-bôw mítédúgá mí dɛ zhu yé, nə janɣa, nə júwo, nə məgwú mə búúd, ²² nə minɔomb, nə yéesh móbii, nə mbíya lâm, nə məkəŋ, nə asíy-síy, nə zhíŋ, nə *bwaasúlə mpu, nə dúlə ŋkêny nyúúl, nə cəg ímpwúfú. ²³ Isâ íni byêsh í wú lâm mé múúd dí cwû, byó wé í dá wá múúd məlwaagawo mísh mé Zembî dî.»

Mudá ikûl má búgɔla Yésus

(Mat 15.21-28)

²⁴ Yésus músə wú na kúl nííd. A músə kə kóómb shí á Tir. Wu, nyə mú kə nyíi wúlúgá njówúd, nyə ŋgə sɔ ná muud kú mpu ná nyə ji cínəŋ. Nji buud bwé mú bále námə mpu. ²⁵ Kú námə bwey, ŋgwólúgá mudá mú gwág ná Yésus má jé cínəŋ. Mudá wɔəŋgá, bów-bôw shíshim í á bul bii shilə yé. Nyə á ka zə kəl nyúul Yésus dí shí məkúú. ²⁶ Mudá wɔəŋgá nyə á bə shilə Ogurêk, nyə a byêl lɔəm á Fenisî, shí á Sirî. Nyə á ka zə jəgula nə Yésus ná a yílúg shilə yé jamb. ²⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Fwog bíd ná bwân ó njów bwé dág ná ndeé, jílə. Nəcə ŋwála ídâw í bwân ó njów, wusə yə ómpyâ, í anywáyé.» ²⁸ Nji mudá éne mú zə bɛsa nə nyə ná: «Ká, Cwámba, ompyâ bwé dɛ námə cwála mampulú má dá kud táwɔli bwán dí shí má.» ²⁹ Ntó Yésus mú zə ci nə né ná: «Nda wo má mpu bə nə zény ná, nyiŋgág kə wódí njów; məjamb má á ŋə lwáfələ shilə wô má, mé mé wú nyə nyúúlúd.» ³⁰ Mudá wɔəŋgá mú nyiŋgə, kə nyédí njów, kə kwey Mwân mbwúg shí, məjamb má mé wú nyə.

Yésus má lwag akúmálwâ

³¹ Mpúsə na, Yésus mú wú ŋgwála á Tir, ciŋgya Sidon. Nyə a líina mpál shí á miŋgwála wûm kə ŋgɛɛ m̄əŋ má Galilê. ³² Cínəŋ bwé mú zə nyə nə ŋgwól

akúmálwâ a njúl námá fífi. Bwé mú jəgula nə Yésus ná a bədug nyə məbwê. ³³Ntó Yésus mú zə ηwa múúd éne kə nə nyə kóómb búúd bwé á shígé bæ yí. A mú jil nyə inyiná málwád, a yíl. A sey mántənd nyódí inyinád ná ndéé a cilə múúd éne júmúd. ³⁴Né ndéé nyə mú yág gwów, nyə səl fâm, nyə mú ci nə muud éne ná: «Efatal!» (Ntó má ká ná «báñúg!») ³⁵Cé nə cé jəngúđ, muud éne məlwê mə mú bāñ, téembí í mú wú júmúd. Nyə mú mpu ηgə lás. Yésus mú nyingə nə nyə, zə kwey búúd. ³⁶Ntó Yésus mú báásulə bwo ná bwé kú bwεε jaaw tóo muud. Nyə á tεem báásulə bwo ntáni, í mú yida bæ nda nyə á ηgə lwâm bwo ná bwé ηgəg nə cúndə. ³⁷Buud bēsh bwé mú bul bî, bwé ηgé ci ná: «Isâ byēsh nyə ηgé sá yí bísə ηkí bul nywa! Nyə bále sá ná wəakúmálwê bwé gwágúg, mifífi mí lásúg!»

8

Yésus mə nyingə yə búúd idâw (Mat 15.32-39)

¹Mwôw məəngê di, áncuncuma buud nyə á zə seəngya kúl Yésus nyə á bæ yí. Nda bwé á shígélé bæ nə sâ má dê ná, Yésus mú jôw *ómpwíin bé, nyə nə bwo ná ²«Mə ηgə gwág buud óga ηkúηkwónúlə nəcé sánôη sə má ji mwôw málól, ja gaad bwé cúde ná nə sâ má dê. ³Ŋkí mə nying bwo ntáni zha ná bwé kég bwáđí, bwé é kə tag nə məntəmbuli zhíđ, nəcé bóólúgá ηkí bulya bwé ηgə gwaa zhu.» ⁴Ompwíin bé bwé mú bęsa nə nyə ná: «Sá é wíl bwo ntədəlé ná

7:33 8.23 **7:36** Mat 8.4; 9.30-31; 12.16; Mak 1.44-45; 5.43; 9.9; Luk 5.14-15; 8.56 **7:37** Mat 1.31; Iza 35.5-6 **8:1** 6.32-44 **8:2** Mat 9.36

bwá jílə wa bugád?» ⁵ Yésus mú jî bwo ná: «Bî búsa nə íbəléd íné?» Bwá ná: «Zaŋgbá.» ⁶ Yésus músə ka ci ná buud bwá jíg shí. Ná ndéé a músə ŋwa íbəléd zaŋgbá byəŋgá, a yə Zembî akíba, a fêy byo ikál ikál, yə ómpwíín bé ná bwá kág ŋgə kaaw, bwá mú kə kaaw búúd. ⁷ Bwá á bə nə búbaalé íshúshú. Nyə mú ŋwa námá, yə Zembî akíba. Nyə nə ompwíín bé ná bwá kááwug námá byo. ⁸ Buud bwá mú də ná ndéé, jílə. Zhwog ikál í mú lúg tâŋ məkúdá zaŋgbá. ⁹ Í njúl ná buud bwá á jee bə otóóshin onŋ. Yésus mú nyiŋg búúd ná bwá kág ŋgə kə. ¹⁰ Nyə shwal kəwa byóólád, bənŋŋ ompwíín bé bwá mú kə shí á Dalmanuta.

*Ofarizyêŋ bwá jî dúg sâ mímbúgú
(Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29)*

¹¹ Ja bwá má kə jé wu yí, *Ofarizyêŋ bwá mú zə shúsə Yésus nə minjígá mí mábwəbúlán, bwá zə jí nyə ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ŋgə zhu gwôw. ¹² Yésus mú səl fêŋ nə mətag má nyúul. Nyə nə bwo ná: «Nəcé jí bí kala buud ga bí ŋgə céél dúg shimbá yí? Búbálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé bwele dúg tə sá!» ¹³ A mú béégya nə bwo, kwo kə kəwa byóólád ná a lína, kə cindú faŋwíny.

*Ompwíín búsa nə jág
(Mat 16.5-12; Luk 12.1)*

¹⁴ *Ompwíín bwá á ka wusa ŋwaálə íbəléd ja bənŋŋ bwá á kəwa byóól dí yí, bwá á bə nə nji ŋgwúd. ¹⁵ Yésus mú báásulə bwo ná: «Jígá ncə nə *Ofarizyêŋ *ləvur wán, tə yé má Herod». ¹⁶ Bwá mú ŋgə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé

8:11 Mat 12.38-40; Luk 11.16, 29-30

8:11 Yuá 6.30; 1Kr 1.22

8:15 Luk 12.1

8:16 6.52

sá cugé nə ɪbəléd.» ¹⁷ Yésus mú mpu sâ bwá á ngə cí yí. A mú jí bwo ná: «Nəcé jí tédúgá wúsé bí nji ná bí shígé ɲwa ɪbəléd yí? Jí bí má cá gwág ntáni yí? Kú wámbulə ɪsâ! Bɪ anyíngáyé ná bə nə fɛg í? ¹⁸ Bɪ búsə nə mísh, nji bɪ kú dúg í? Bɪ búsə nə məlwê, nji bɪ kú gwág í? ¹⁹ Bɪ anyíngáyé ná téduga ja má á fɛy ɪbəléd itóon buud otóóshin otóon də yí? Bɪ á lwándulə məbwumú mánéy nə ikál bí á lúg nə ndí yí?» Bwá ná: «Wúm nə məbá.» ²⁰ Nyə ná: «Ja má á fɛy ɪbəléd zangbá buud otóóshin onɔ̂ də yí, bɪ á lwándulə məkúdá mánéy nə ikál bí á lúg nə ndí yí?» Bwá ná: «Zangbá.» ²¹ Yésus mú cí nə bwo ná: «Ká jí bí má cá gwág yí?»

Yésus má lwag áncím-ncím

²² Ntó bwá mú kə jé Betusayída. Buud bwá mú zə nyə nə ancím-ncím, zə tég Yésus məbwə ná á kúnyág nə né. ²³ Yésus mú zə bii áncím-ncím wəɔŋgú mbwád, wú nə né kwáádá. Kál bá bwá á kə yí, nyə á ɲwa məntənd, bwiid múúd éne míshád, a bəd nyə məbwə. A mú jí nyə ná: «Ye wo ɲgə ɲwá dúg?» ²⁴ Ancím-ncím mú bény mísh, nyə ná: «Mə ɲgə dúg buud. Búsə nda ilí, nji í ɲgə jaand.» ²⁵ Yésus mú nyɲgə kwo keel múúd éne məbwə míshád. Nyə mú yál. Nyə mpu dúg ɪsâ byêsh ná ɲgəŋ. ²⁶ Yésus mú cí nə nyə ná: «Nyɲgág, wo kág bídí; wo kú nyɲgə kə kwáádá nííd.»

Yésus jisə Mesî

(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Yésus bánôŋ *ompwíin bé bwá músə cɔ̂ na, kə ɲgəɛ məkwáádá mã Sezarê mə Fílíp. A mú ɲgə jí

ómpwíin bé nûη zhíid ná: «Buud bwé ηgə ci ná mə jisə zə?» ²⁸ Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Bóólúgá búúd bwé ηgə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná wo jisə Eli, bóólúgá bwé ηgə námá ci ná wo jisə ηgwól *múúd micúndá.» ²⁹ A mú nyiηgə jí bwo ná: «Ká bi bāη ηgə ci ná mə jisə zə?» Pyêr músə bəsa nə nyə ná: «Wo jisə *Kríst.*» ³⁰ Ná ndéé, a mú báásələ bwo ná ci bwé kú bwele jaaw múúd sâ á jisə yí.

Yésus má bá ya, a nyiηgə gwúm
(*Mat 16.21-28; Luk 9.22-27*)

³¹ A mú ka tééd jígúílə bwo ná: «Í jii shú má *Mwān mə Múúd ná ocúmbá buud wā ləəm nə milúlúú myā ofada nə *Oyígəli ó mácεε bwé kág jág jugəshi nyə, bwé kudəwa nyə, bwé gwú ntág nyə. Nji a bá gwúm shwoη dí mpúsə mwów málól.»

³² Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwóó. Pyêr músə kə nə nyə koogá, kə lás nə nyə. ³³ Yésus músə yid, dúg *ómpwíin bé, a mú ηkáánd nə Pyêr ná: «Wúg mə na, *Sátan! Mitédúgá myô mí cúgé mitédúgá mí Zembî, mísə ηji mitédúgá myā buud.»

³⁴ A mú ka jôw ncúlyá buud bwé á bə cínəηg wá bənêη ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «ηkí muud má cεel bε mə, a bág kú jagələ nyáméfwó; a ηkényúg kwolós jé, a bε mə. ³⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambələ nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəəηg mə jímbál cug jé nəcé mə nə shú Jəjə Kéél yé, a faam. ³⁶ ηkí muud má bii mábii mēsh mâ shí ga ná ndéé *shíshim yé jímb, wáyé mfíí nyó é bə nə ndí cínəηg yí? ³⁷ Muud ji nə

8:28 6.14-15; 9.11-13; Luk 7.16 **8:29** Mat 16.16 * **8:29** Kríst: Kríst mə ká nə «kwíidye buud Zembî nyə á kaag yé.» **8:30** 9.9

8:31 9.30-32; 10.32-34 **8:34** Mat 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25 **8:34** 1Pr 2.21

ηkul wá jí shú ná a nyíngəg bii shíshim yé? ³⁸ Mpugá ná muud mə bá gwág mə shwôn, gwág íciyá byâm shwôn kala búúd á mitédúgá olílingí í ngé sá məbɔw ga dí yé, Mwân mə Múúd mə bá námé gwág nyə shwôn ja á bá zə a ηgə ηkənəwa məηkənəwa mə Sóóηgú yé, bənêη miféeshá mí wəηgəles yí.»

9

¹ A mú nyiηgə ci nə bwo ná: «Búbále mə jaaw bí ná, bóól búúd básə wa óga, bwə abúlé bwεε yə, bwə kú fwo dúg Faan mə Zembî mə wóós nə ηkul.»

*Yésus mə lwóyá mülwaná myé
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Mpásə mwɔw məsaman, Yésus mú ηwa Pyêr nə Zhâk bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwə kə bád wúl məma mbánúđ, nji bənêη kú nə ηgwól múud. Nyúúl nyé mú shwɔpla bwo míshúd, ³ mikáándé myé mí mú ηgə jág bul faan nə mbii məfumə mâ ná, tɔɔ muud cúgə nə ηkul gusa mikáándé nə ndéé mí fumə ntó. ⁴ Cínəηgú, Moyíz bá Eli bwə mú wóós, zə ηgə lésha nə Yésus. ⁵ Pyêr músə ka ci nə Yésus ná: «*Rabi, nywaálə ηgólə ji wa. Sá shúməgá məbanda məlóól, ηgwúd shú dwô, dúl shú mə Moyíz, dúlúgá shú mə Eli.» ⁶ Pyêr nyə a shígé mpu sá á cig yí, nəcé bənêη bóólúgá *ompwín bwə á bul gwág ifwaas nda bwə nyé. ⁷ Seegya nji gúndá í mə zə búdal bēsh. Bwə mú gwág kál í ηgə wú gúndá jəηg dí ná: «Mwân waamə abábə wə éga. Sáɡá nyə məgwág.» ⁸ Ompwín bwə mú ntâg ηgə yáɡəwa,

8:38 Mat 10.33; Luk 12.9
məgwág: Mbá 18.15

9:1 Mat 16.28

9:7 1.11 Sáɡá nyə

bwé kú ná dúg tɔɔ muud shús, nji bɛ́nɔ́h Yésus wá bwé á bə.

⁹ Ja bɛ́nɔ́h bwé má ka ngə shulə wú mbúh dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wóós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwon dî yí.» ¹⁰ Bwé mú baagulə ci ni, nji bwé mú ngə nyímbula bwémé nə bwémé ná: «Gwúmále máshwon dí á ngə ci ga, í ká ná jí?» ¹¹ Ná ndéé bwé músé jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó mácɛɛ bwé dɔ ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹² A mú bɛ́sa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jəlá nə fwo zə, zə təl ísá byêsh ícé byáñúd. Ká nəcé jí jísé cilyá Kálaad Zembî dí ná bwé bá mpyêny Mwân mə Múud, bwé bul jugushi nyə yí? ¹³ Sâ ngwúdá, mɛɛ má jaaw bí ná Eli nyə a shí bwey zə. Buud bwé á sá nyə mbií wêsh bwé á cɛel yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

*Yésus má yíl ngwól mwân jamb
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Ja bwé má kə wóós *ómpwíin dí yí, bwé mú kwey mánkúmbə mə búúd mə má lyɛ bwo, bɛ́nɔ́h Oyíguli ó mácɛɛ bwé ngə sɛ́nɛsa məkəl. ¹⁵ Nji mánkúmbə mə búúd mání mə má dúg Yésus yí, bwé mú seegya, bwé mú ngə kə nə mikúlá, kə ngə báda nyə. ¹⁶ Yésus mú jí ómpwíin bé ná: «Jáyé bínɔ́h buud óga ngə sɛ́nɛsa məkəl nə ndí yí?» ¹⁷ Na zhwoɔ buud éne dí, ngwól múúd mú bɛ́sa nə nyə ná: «Yíguli má ámə zə nə mwân waamé wódí, wúl shíshim í má sá ná a bág kú ná lás. ¹⁸ Í mú ntâg ka dɔ bə, kúl jêsh í ámə wóós ná í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ngə fúgal məjə, a shwal nyánɔwo. Má

ámə jí ómpwíín bwô ná bwə yílég nyə jamb dɔəŋgɛ,
 bwə shígé kwag.» ¹⁹ Yésus músə bî ná: «Wúu! Yé
 óhááden óga! Mə e bá kə nə bî ntáni kə wóós ηgow?
 Mə e bá jísəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân
 wəəŋg.» ²⁰ Bwə mú kə nə nyə. Nji shíshim ni* í má
 dúg Yésus yí, í mú junɔg mwân nə ηkulû, a mú juma
 shí, ηgə bíŋgala, ifúlug í ηgə wóós nyə mpud. ²¹ Yésus
 mú jí sóŋgú mwân ná: «Í á tééd nyə jáyé ja?» A mú
 bəsa ná: «Í á tééd nyə, a njúl ná mwántombú. ²² Í dɛ
 cɛel gwú nyə. Í dɛ kɛl nyə tɔɔ kuda dí tɔɔ məjúwód
 ija ija. Nkí wo jí nə ηkul sá gúl sâ shú dé, gwágúg
 sá ηkúnkwónɛ́lə, kwííndúg sâ.» ²³ Yésus mú yagula
 nyə ná: «ηkí wo jí nə ηkul!» Ntó, a mú jaaw nyə ná:
 «Múúd yêsh mə *búgúlá Zembî yé jí nə ηkul sá sâ
 jêsh.» ²⁴ Cé nə cé sóŋgú mwân mú lás gwów gwôw
 ná: «Mə ηgə *búgala! Nji, yəg mə ηkul ná mə mpúg
 bə nə búgə!» ²⁵ Buud bwə mú zə sɛɛŋgya áncuncuma
 kúl bwə á bə yí. Ntó Yésus mú ηkáánd nə shíshim
 ábúbôw wəəŋg ná: «Wo shíshim ηgə juwo mwân
 məlwə nə mpu ga! Mə yímbálí wo ná, wúg nyə
 nyúúlúd! Ci wo kú ná bá nyiŋgə nyíi nyə nyúúlúd!»
²⁶ Í mú kîm nə ηkulû, í junɔg mwân ná ndéé wú nyə
 nyúúlúd. Mwân mú cɔ́ fudɛd ná nyágúsé, zhwog
 buud bwə ηgə ci ná: «A má yə.» ²⁷ Nji Yésus mú bíi
 nyə mbwə, wɛel nyə. Mwân mú tɔw tátəlî. ²⁸ Ná
 ndéé, Yésus mú kə nyíi njów. Ompwíín bé bwə mú
 kə jí nyə wu bənónη bwáméfwó ná: «Nəcé jí sá bāŋ
 shígé kwag yílélə shíshim ni yí?» ²⁹ A mú bəsa bwo
 ná, bwə dɛ yíl mbíi ni nji nə məjəgala.

* **9:20** Bóól bwə ηgə ci na ná: «Ja mwân nyə a dúg Yésus yí.» **9:27**
 5.41

*Yésus má jaaw ja ábeé ná a bá ya, a mú gwûm
(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)*

³⁰ Bwá mú zə lə na. Bwá líina Galilê. Yésus nyə a shígé cɛɛl ná buud bwá mpúg kúl bwá á bə yí, ³¹ nəcə nyə á ngə jííḡuli *ompwíín bé. Ná ndéé, a mú ngə jaaw bwo ná: «Í jíi ná *Mwân mə Múúd bəg kaanz məbwə mə búúd dí, bwá bág gwú nyə. Nji mpúsə shwiy dé, nyə bá já shwoŋ dí mwəw məbá, a mú gwûm jwəw áléel.» ³² Nji Yésus nyə á tɛɛm ngə jaaw bwo ntó, bwá á shígé mpu gwág. Bwá mú bul gwág ifwaas. Bwá ngə fúndə jíla nyə ná nyə féélág bwo isá nyə ngə jaaw bwo yí.

*Zá jí fwó múúd
(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)*

³³ Ntó bwá mú kə jé Kapɛrnawûm. Cínəŋg bwá mú nyíi wúl njówúd. Yésus mú jí ómpwíín bé ná: «Jí gwáméfwó bí ámə ngə séŋusa məkəl nə gwo zhíi nə zhíi yí?» ³⁴ Bwá mú ji ná kufug, nəcə zhíi nə zhíi, bwá á ngə shwə ná bwá cɛɛl mpu nyəŋg jí bul bə fwámé múúd bwá dí gwoŋg dí yé. ³⁵ Ntó Yésus mú zə ji shí. Nyə jəw *ómpwíín wûm nə óbá bé. Nyə nə bwo ná: «Múúd mə céél bə tówe shwóg á gwoŋg jín yé, nyə jəlá nə bə múúd a mpúsə, nyə bə námə sóol məsáal á gwoŋg jínúd.» ³⁶ Nyə ká shín lás ntó, nyə mú zə ŋwa gúl kúkágə, tál bwo nyə míshúd, a mú ŋwa nyə nyádí məbwád. Nyə nə bwo ná: ³⁷ «Muud mə lég gúl kúkágə nda jíga jínə dâm dí yé, a mə lég mə. Muud mə lég ntəg mə yé, nyə alégə mə, a lég múúd nyə á nti mə yé.»

*Buud wâ shédí kóómbúd
(Luk 9.49-50)*

³⁸ Na Yuánes mú ci nê Yésus ná: «Yígũli, sá ámə dúg ɲgwól múúd ɲgá balan nê jíná dwô, ɲgə yíl buud məjamb nê ndí. Sá ámə ka kaambulə nê nyə nê a kú ná ɲgə sá nəcé a cugé sádí gwoonɲg dî.» ³⁹ Yésus mú bɛsa nê nyə ná: «Kúgá dɛ kaambulə nê a kú ɲgə sâ. Muud cugé nê ɲkul balan nê jíná dâm, sá *máshimbá nê ndí, nê ndéé nyə nyɲɲgə kə ɲgə lás nê mə ɲkí bôw. ⁴⁰ Nəcé muud nyá aɲgê nê mpíi shé yé, jì shédí kóómbúd. ⁴¹ Muud mə bá yána təɔ ɲjì láá májúwó ɲgwûd, ɲgulal bí mádí jínád nəcé bí bálə búúd ó *Kríst yé, búbálé, mə jaaw bí ná, muud wəɔɲgú nyə abúle shúb myána myâ cínɲg.»

*Sám í bul jìlə
(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)*

⁴² «Njì, ikúkágó í ɲgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəɔgú, í bul jəla nê bwá kəlɲg muud wəɔɲgú məma kwóógú cúnád, bwá kul nyə nê dwo mán. ⁴³ Ntó, í ká bə nê mbwê wô ɲkí kuú wô í ɲgə kwal wo bəɔgú, sámbúg wə, nəcé í bul jəla nê wo cúgəg cug á kandugə wo ɲjúl nê kúl mbwê ɲkí kúl kuú, ⁴⁴ ntɔ nê wo bəg nê məbwê mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísé kú jímə yíd. ⁴⁵ Í ká bə nê kuú wô í ɲgə kwal wo bəɔgú, sámbúg wə, nəcé í bul jəla nê wo cúgəg cug á kandugə wo ɲjúl nê kúl kuú, ⁴⁶ ntɔ nê wo bəg nê məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə jísé kú jímə yíd. ⁴⁷ ɲkí jús dwô í ɲgə kwal wo bəɔgú, tíg dwo. Í bul jəla nê wo nyíg Faan má Zembí dí nê ncwaan jús, ntɔ nê wo bəg nê mísh

mwô mēsh bwé bá kə kul wo kuda á kandugəd. ⁴⁸ Cínəŋg kuda jəŋgúd ilúmágé í dɛ də nyúul yí í ádé fudə. Kuda kú námə bwɛɛ jímə. ⁴⁹ Mpugá ná kuda í bá wá múúd yēsh məgwām námə nda ca í dɛ wá məgwām ídɛw dí ná. ⁵⁰ Ca dásə jɔ sâ. Sâ ŋgwúdâ, ŋkí ca í sóómb, jí í bá nyiŋgə wá dwo məgwām? Bəgá námə nda jɔ ca mpədúgá búúd, bí mú ka bə nə ŋkul ji mpwogé mpədúgá biméfwó nə biméfwó.»

10

Yésus nə məgwú mə bâ
(*Mat 19.1-9; Luk 16.18*)

¹ Nə ndéé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. Buud bwé mú zə áncuncuma zə ŋkúndəw cínəŋg nyédí. A mú ŋgə jíŋguli bwo nda nyə á dɛ sá ná. ² Bóól *Ofarizyēŋ bwé á zə kə nyédí, kə bwówulə nyə, bwé ná: «Ye məcəx míshé mə ŋgə ci ná muud jí nə ŋkul yíl múdá yé bâ?» ³ Ntó nyə mú bəsa bwo ná: «Moyîz nyə a báásulə bí ná jí?» ⁴ Bwé nə nyə ná: «Moyîz nyə á cilə ná múúd mə ká cɛɛl yíl múdá yé bâ, a yə nyə kálaad məgwú mə bâ.» ⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Moyîz nyə á yə bí cɛx dəŋgú nəcé lal bí milâm. ⁶ Sâ ŋgwúdâ, ja Zembî nyə á té isâ byēsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá. Ntó nyə á ci ná: ⁷ “Nda mə mə sá bwo ntúní ná, mudúm mə bá lúgə sóŋgú bá nyəŋgú, a kə leedya nə mudá yé, ⁸ bá obá bwé mú bə nyúul ŋgwúdâ.” Ntó jí nə bwé cúgə ná búúd obá, bwé músə muud ŋgwúd. ⁹ Muud nyə ajáláyé nə ka béég sá Zembî mə laad yí.»

9:48 Iza 66.24

9:49 Ləv 2.13

9:50 mpwogé: Luk 2.14; 1Te

5.13; Rom 12.18

10:1 Luk 9.51

10:3 Mat 5.31

10:6 Mət

1.27 **10:7** Mət 2.24

10 Ja bânôn *ompwíin bé bwé má kə wós njów yí, bwé mú kwo jí nyə ná a féélúg bwo lésú wəŋgú.
 11 Ntó wé nyə á ci nə bwo ná: «ŋkí muud mə yíl múdá yé bā, a bá múdá shús í, muud wəŋg mə sá mínəmb mísh mə múdá nyə ámə yíl yéd. 12 Tə mudá, á ká wú bā, a nyiŋə kə dúl báád í, a mə sá námé mínəmb.»

*Yésus má bəd bwân óntombú məbwâ
 (Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)*

13 Ból búúd bwé á ka zə nə ikúkágé wé Yésus ná a kúnýág nə byo. Nji *ompwíin bwé mú lás nə bwo. 14 Nda Yésus nyə a dúg ntó ná, nyə a lámusa nə ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikúkágé í zég mádí, kúgá kaambələ nə bwo, nəcé Faan mə Zembî dúsə sâ á mbií búúd wáŋ. 15 Bábálé, mə jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúlóyé Faan mə Zembî məməgúlá mə kúkágé yé, muud wəŋgú cúgé nə ŋkul nyíi cínəŋ.» 16 A mú ŋkény bwân bəŋgú, ŋə bəd bwo məbwâ, ŋə yə bwo ocúncésh.

*Yésus bá muud byəg
 (Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)*

17 Yésus mú zə cə na. A ŋə kə zhíd, ŋgwól múúd mú zə nə kúlá, zə kúdəw nyédí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jəjə Yíguli, jáyé jə sâ mə sáág ná mə bííg cəg á kandəgə kandəgə yí?» 18 Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó jəw mə ná jəjə múúd yí? Kú nə muud jí jə múúd, nji Zembî nyəməfwó. 19 Wo mpú dí məcəxə mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínəmb, kú júwo, kú yə múúd mpwəne á sá nyə ampúyé yí, kú shiig múúd, gúmal sóŋgú woó nə

nyɔɔŋgá woó.”» ²⁰ Muud éne mú bɛsa nə nyə ná: «Yíguli! Mə ŋgə bɛ məcɛɛ məni mēsh, tédéd íkágád zə kumə múús.» ²¹ Yésus mú dúg nyə ná figá-figá, a mú gwág nyə cɛy lámúd. Nyə nə né ná: «Í ŋgə ná fúfə wo sâ ŋgwúd. Kaá kusha ísâ byêsh wó jí nə ndî yí, wo yə mímbúbúwá *mwaanê wɔɔŋgâ, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.» ²² Muud wɔɔŋg mú shúsula nə mpɛsá má Yésus, a mú ntâg kyey, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii.

²³ Yésus mú ciŋg mpwóómbá dúg nyédí mákoogú ná ndeé, a mú ci nə *ompwíín bé ná: «A kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwə nyíig Faan má Zembî dí eé!» ²⁴ Ompwíín bé bwə mú káam ciyá jɔɔŋg, Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Yé bwân bâm! A kwowulálə ná muud nyíig Faan má Zembî dí eé! ²⁵ Í yida nywá bə kúná-kúnə ná *shamô nyíig luun lú ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya məbii nyíig Faan má Zembî dí.» ²⁶ Nji bwə á gwág ntâni yí, bwə á bul káam, bwə mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Ká zó jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul sá jíní jâŋ, nji Zembî; nəcé Zembî nywáá jí nə ŋkul sá sâ jêsh.»

²⁸ Pyêr mú ja lósú, nyə ná: «Ká, dugí! Sə báá sə á má shîn lúgə ísâ byêsh, sə zə bɛ wo.» ²⁹ Yésus mú bɛsa ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ŋkí muud mə sá ná, tɔə minjów, tɔə məshí, tɔə omínyəŋh, tɔə okóól, tɔə nyɔɔŋgá, tɔə sóŋgá, tɔə bwân, a lúgə byo shú dâm, nə shú bwiŋgúlə Jɔjɔ Kéél, ³⁰ nyə é nyiŋgə bií ísâ byɔɔŋg byêsh ija təd té nyə é ŋgə cugə wa shí

yí: tɔɔ minjɔw, tɔɔ məshí, tɔɔ omínyɔŋh̄ nɔ okóól, nɔ nyɔɔŋgá, nɔ bwân, ija tɔd, a bwəma námé nɔ cúwáí cínɔŋg, ná ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yííd. ³¹ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tɔw mpásə, bɔɔŋg bwé tál mpásə wá, bwé bá tɔw shwóg.»

*Yésus má jaaw ja áléel ná a bá yə, a mú gwûm
(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)*

³² Bwé á ka ŋgə bád kə Yurúsəlem, Yésus tál shwóg, ompwíín bé bwé ŋgá bɛ nyə mpásə, mílám mí kál bwo gwôw nɔ ifwaas. Tɔɔ buud bwé á ŋgá bɛ bwo wá, bwé á ŋgə námé bεemb. Yésus mú ŋwa *ompwíín wûm nɔ óbá bé, a wú nɔ bwo búúd dí, bánónŋ kə ŋgə kyey koogú, a mú ŋgə jaaw bwo isá í bá zə s̄y nɔ nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dugá, sé ŋgələ bád kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz məbwə mə mílúlúú myá ofada nɔ *Oyígulí ó máccɛ́d. Bwé é cɛɛlə nyə shwiy, bwé mú kɛenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúd. ³⁴ Bwé wá bwé bá cágulə nyə, bwé sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwé fyámusə nyə mílwón, bwé mú gwú nyə. Nji nyə bá gwûm shwɔŋ dí jwôw áléel.»

*Zá jí fwó múúd
(Mat 20.20-28)*

³⁵ Nɔ ndéé, Zhâk bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwé mú zə shísh wə Yésus, zə ci nɔ nyə ná: «Yígulí, sé má téég wo məbwə, ság sé s̄a sé é jí wo yí.» ³⁶ A músə jí bwo ná: «Bí mə jí né mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwé mú bɛsa ná: «Yág sé wáda né sé b̄ag ji wo, nyíga mbwə məkóól, nyíga mbwə məncwûm ja wó bá kə jí wódí

jiya gúmád yí.» ³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ngé jii yí. Ye bi bí nə ŋkul ŋgul bálá má é ŋgul yí, ŋkí ná bí duwan nduwán má é duwan yí?» ³⁹ Bwá ná: «Haaw. Sá bí nə ŋkul ŋgul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá má zé ŋgul yí, bí é ŋgul gwo, tɔɔ nduwán má zé duwan yí, bi é duwan námá wo. ⁴⁰ Nji, kósmb á ná bi jíg mə nyíga mbwê mənɔwùm nyíga mbwê məkóól, mə dí jí nə ŋkul ŋwa wúni cígúlá, ijiya byɔɔŋg bí sɛ shú búúd í á bwey kwəməsɔw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ómpwíin wùm bwá á gwág ntó yí, bwá a gwág Zhâk bá Yuánes bôw. ⁴² Yésus mú jôw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bi mə mpú ná buud bwé ŋgá wúmə nə jiya tówe shwóg íkûl ishús dí wá bwé ŋgə nteɛŋg ijwúga byán, ofwó búúd bwé ŋgá lwóya nji mpâl. ⁴³ Í ajáláyé nə bæ ntó bí bân dí. Nyɔɔŋg yêsh mə céél bæ fwó múúd gwoŋg jín dí yé, yídag sêy nə bóól. ⁴⁴ Nyɔɔŋg mə céél tôw bí shwóg yé, bág bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sâ jɔɔŋgâ wá jísá ná *Mwân mə Múúd nyəmɛfwó nyə a shígé zə ná bwá séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sêy nə buud, a yána námá cug jé shú ná ncúlyá buud bwé bág ofulí*.»

Yésus mə bêny Bartimê mísh
(*Mat 20.29-34; Luk 18.35-43*)

⁴⁶ Ntó, Yésus bánôŋ ómpwíin bé bwá mú kə kumə Zheríko. Bwá mú ŋgə lɔ ŋgwéla wɔɔŋgâ; buud bwá á ŋgə bɛ bwo áncuncuma. Ŋgwól áncím-ncím nyə á bæ zhíí dí koogá, a ŋgə gwáamb buud isâ. Muud

10:38 Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 12.50; 22.42; Yuá 18.11 **10:39**
Mis 12.2 **10:43** 9.35; Mat 23.11; Luk 9.48 **10:45** Mat 20.28

* **10:45** Bwá á ðu jóna ŋkúmba tâŋ shú ná ŋkúmba kwám í bág fulí. Tâŋ nyɔɔŋg wá Yésus nyə a jóna nə cug jé shú búúd bêsh yí.

wəŋgə nyə á bə nə jínə ná Bartimê, mwân má Timê.
⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarêt wə ŋgə cə éne.
 Ntó nyə mú tééd ŋgələ kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwíggúg mə ná ŋkwonjá.» ⁴⁸ Nji buud bwə
 mú ŋgə ŋkáánd nə nyə. Təə ntó nyə mú mpu bân
 kál gwôw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwíggúg mə ná
 ŋkwonjá.» ⁴⁹ Yésus mú shigəla. Nyə ná buud ná:
 «Jówúgá mə nyə.» Bwə músə jôw áncím-ncím. Bwə
 nə nyə ná: «Səlug lâm shí! Tówúg! A ŋgə jôw wo.»
⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb,
 læl kə wə Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jii ná
 mə sáág wo ji?» Ancím-ncím mú bəsa ná: «Ye yíggəli,
 ság ná mə kwóg dúgya.» ⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág
 mpwogé, wo má *dúg cəg nəcé búgə gwô.» Cé nə
 cé, mísh má mú nyiŋgə dúgya nyə. A músə bə nyə.

11

Yésus mə nyí Yurúsəlem

(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)

¹ Ja bwə á ŋgə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsəlem yí,
 bwə á kə wós ŋgəé Betafazhe, *Mbúnj wəolivyé dî.
 Yésus mú lwâm *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná:
 «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námá
 jé, bí kwey cwə jakáás cəglá, í njúl ná təə muud kú
 fwo bwəle kəwa nyə kwonud. Bí ó ciny gwo, zə mə
 nə gwo. ³ Nkí muud mə jí bí ná nəcé jí bí ŋgə ciny
 gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: “Cwáməba wə ŋgə jii gwo.”
 Muud wəŋgə nyə é læl námá bíd ná bí zəg nə gwo.»
⁴ Ompwíín bwə mú kə, bwə mú kə kwey cwə jakáás
 cəglá kúnə-kúnə nə wúl mpumbé, njwónj dí koogú.
 Bwə mú ciny gwo. ⁵ Bóslágá búúd bwə á bə cínəŋg

wá, bwé mú jí bwo ná: «Jí bí ngé sá ní? Bí má ciny cwɔ jakáás ní nəcé jí?» ⁶ Bwé músə bɛsa mbií Yésus nyə ámə jaaw bwo yí. Buud bɔɔŋg bwé mú bíd ná bwé kág nə ndî.

⁷ Bwé mú zə Yésus nə cwɔ jakáás, bwé ngə yîl mikáándə myán ngə jɛel gwo kwonɔd. Yésus músə jí gwôw. ⁸ Ncúlyá buud bwé mú ngə taalə mikáándə myán zhíí nə zhíí, bóól bwé ngə búgə məmpúnzə má ílíí məkoogú ngə zə taalə zhíí. ⁹ Shwíínzhá buud bwé á ngə kə Yésus shwóg wá nə bɔɔŋg bwé á ngə bɛ mpúsə wá bwé á ngə wá ngwa ná: «Hosána! Gúmə í bág nə nyɔɔŋg ngə zə jínə mə Cwámba dí yé. ¹⁰ Gúmə í bág nə ijwûga í ngə zə yí, ijwûga í Dâ *Dávid! Hosána jɔŋ lə gwów dí cwû!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsələm yí, nyə á kə nyíi *Lun mə Zembî, a músə kənd mísh Lun dɛshɔd. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóón, nyinɔgə kə nə ompwíín bɛ wûm nə óbá Betanî.

Yésus mə shwó líí figyê
(Mat 21.18-19)

¹² Mán məlêṃ, bwé mú wú Betanî. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lú *figyê shwóg-shwóg í njúl ná ŋkudá. A mú kə dúg nə ka nyə é kwey mpumə cínɔŋg. Nji, ja á mə kə wóós líí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nəcé í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə ci nə figyê ná: «Muud nyə abúlé ná bá bwele də tɔɔ bumə gwô.» Nyə á ngə lás ntó, *ompwíín bɛ bwé ngə gwág.

Yésus mə wíŋg búúd ó míkus Lun mə Zembî
(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16)

15 Bwé mú nyingə jé Yurúsalem. Né ndeé, Yésus mú kə nyíi *Lun mə Zembî, a mú kə wíng búúd bwé á ngə sá mikus cínəng wá. A shîn lwág ítúwali í búúd bwé á ngə sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bəəng bwé á ngə kusha məfəf wá. 16 A ban nə muud kú ná líina nə mbag Lun mə Zembî dí cwû. 17 A mú ka zə yə bwo njígúla, nyə nə: Ngaá jí cilyá Kálad Zembî dí ná: «Bwé bá də jôw njôw wâm ná: “njôw məjəgula á ikûl nə ilwon byêsh?” Ká bí bəh mə yida sá ná í bəg daage lú íjúwâl.»

18 Milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcəξ bwé mú gwág sóólúgú wəəngə. Bwé mú ngə sə məzhií nə bwé gwú Yésus, nji bwé á ka ngə fúndə nəcə njígúla yé á ngə bul nyíi buud mílamád, buud ngə bul káam. 19 Mpwó-kugú shí, Yésus bənhə *ompwíin bé bwé músə wú ngwəla.

*Njígúla búgə nə dúlə sá məjəgula
(Mat 21.20-22)*

20 Mán məlê, bwé mú nyingə kə ngwəla, bwé mú dúg líi *figyé, í mə shîn shwáás kə jé míkəplád. 21 Pyêr mú zə téduga sá Yésus nyə ámə sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dugí! Figyé wó ámə shwó yé mə shwáás.» 22 Yésus mú ntəg ci nə bwo ná: «Búgúlagá Zembî! 23 Búbələ, mə jaaw bí ná, nkí muud mə ci nə mbún ga ná: “Túwúg na, wo kəg juwa mən”, a ká bə nə lám búgə, kú ngə sá məshwán, í bəle síy nda nyə ámə ci ná. 24 Gwé wé mə jáaw bí ná, sá jêsh bí mə bá gwáám məjəgula dí yí, bəgá nə búgə ná bi mə bii, bí dúg í bə námə nda bí ámə gwáám ná.

11:17 Iza 56.7; Zhe 7.11 11:18 12.12; 14.1-2 11:23 Mat 17.20;
Luk 17.6 11:24 Mat 7.7; Luk 11.9

25 Ja bí tál títalí ngə sá məjəgula yí, ηkí muud má tádúgá íwushí ηgwól múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wəɔηgâ. Ságá ntó, Sóóηgú wán jísə gwów yé júúg námə bí nə iwushí bín.» 26* [Njì, ηkí bí mə bé kú də juu bóól búúd íí, Sóóηgú wán jísə gwów yé kú námə də juu bí nə məbôw bí má də sá má.]

*Nkul ijwûga má Yésus í ngə wú ηgow
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)*

27 Bwə mú zə jé Yurúsəlem. Yésus mú kə ngə kyey *Luη má Zembî dí cwû ná ndeé, milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó məcεε nə ocúmbá buud bwə mú kə nyádí. 28 Bwə mú jí nyə ná: «Nyáyé ηkul wó ηgə sá ísá íni nə ndí yí? Zó nyə ámə yə wo ηkul ná wo zág ηgə sá byo?» 29 A músə bεsa nə bwo ná: «Mə zó námə fwo jí bí njígá. Bí má ká bεsa, mə mú jaaw bí ηkul má ηgə sá misóólúgú míga nə ndí yí. 30 Nduwán Yuánes nyə á ηgə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ηkûl? Ye ηkul á gwów wə Zembî, ye ηkul á buud? Bεsagá mə.» 31 Bwə mú téduga ná: «ηkí sə má ci ná “gwów”, nyə e jí sə ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” 32 Sə má ká məel ci ná í á bə ηkul á buud íí, ηkwéε sê! Buud bēsh bwə ηgə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» 33 Bwə mú bεsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí ηkul má ηgə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

12

*Kanda ósól ó mäsáal ó abúbôw
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)*

1 Nyə á ka zə kənd milúlúú myâ ofada nə

11:25 Mat 7.1; Luk 6.37 * 11:26 Míl mícilyá mí ayág mí cúgé nə mpánzə ní. 11:32 Mat 14.5 12:1 Iza 5.1-2

*Οηκume ó máceεε nə ocúmbá buud óni kanda. Nyə nə bwo ná: «ηgwól múúd nyə a sá fambá *vînyə, wá gwo lunɣala dí. A fáág bíí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwɔ cwámbá ísándólé, a mú yə búúd fambá jəɔηg mácéd. A músə kə ηjəɔndəd. ² Fwála lú mámwááɣulə dí, nyə á kənd ηgwól sól məsáal yé ná a kág ηwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. ³ Nji buud bəɔηgá, bwá mú yida bii sól məsáal wəɔηgá, danɣulə ná ndeé nyiηg nyə məbwə məbwə. ⁴ Muud fambá mú nyiηgə kənd ηgwól sól məsáal yé. Bwá mú wá nyə fáη lúúd, séémbəli námə nyə nə məlwíy. ⁵ Muud fambá nyə á nyiηgə kənd muud shús. Bwá mú kə gwú nyāη. Nyə mú nyiηgə kənd bóól ηkí bulya, bwá mú námə sá bwo nda bəɔηg wə ashúshwóógá: bwá cú búga, bwá gwú búga. ⁶ Muud fambá nyə á ka bə nə mwān yé nyə á də bul də cəel yé. A mú ka zə jəna kənd mwān yé wəɔηg búúd bəɔηg dí, nyə ηgə téduga ná gúl ja, buud óni bwá é gwɔɔ nyə ná mwán yé. ⁷ Ká, ja búúd bwá á lúg nə fambá wá bwá á dúg mwān éne yí, bwá á ηgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ⁸ Bwá mú zə bií nyə, gwú nyə ná ndeé wusə ncā fambá.» ⁹ Yésus mú jí milúlúú myā ofada nə Οηκume ó máceεε nə ocúmbá buud óni ná: «Nda bíí mə dúg ná muud fambá mə bá zə sá jí? Mεε mə dúg ná a bá zə, zə gwú búúd bwá á lúg nə fambá wá, a mú yə búúd óshús fambá jé. ¹⁰ Bì afwóyε bwele lɔ micilyá mí Kálad Zembî dí ná:

Kwóógú ólwɔye bwá á myaas yí,

dwó wá í má bæ kwóógú lú lámuga*.

11 Cwámba sóólúgú yé wá ni.

Jísæ *sâ mímbúgú sádí míshúd íí?»

12 Milúlúú myâ ofada bánôη *Οηκυμε ó máεεεη næ ocúmbá buud óni bwá mú tééd ηgálæ sô mæzhíí ná bwá bíí nyæ, næcé bwá á mpu ná lésú wáη wá Yésus nyæ á ηgæ lás kandad ni. Nji, nda bwá á ηgæ fúndæ mæηkúmbæ mæ búúd ná, bwá mú béégya næ nyæ, bwá mú kyey.

Mwaanê tóya má Káázel

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

13 Bwá mú ka ηwa bóól *Ofarizyêη næ bóól búúd wâ gwoonη í á ðu ságusæ ijwûga í Herod yí, bwá mú kænd bwo nyádí ná bwá kág bwówulæ nyæ, ná ka nyá é biil næ iciyá byé. 14 Ja bwá má jé nyádí yí, bwá má ci næ né ná: «Yííguli! Sô ηgæ mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ádé bæemb sâ bóól búúd bwá é ci yí, wo kú námé bæ næ ifwaas næ mbíí múúd wí næ ηkul tôw wo míshúd yí. Wo ηgæ jííguli sô cug á Zembí búbálé. Ntó, jaawug sâ. Ye mæεεε máshé má ηgæ magulæ ná sá jánág tóya mæ *Káázel, ye má aηgê næ magulæ? Ye sá dúg jána, ye sá nda ðu jána?» 15 Ká, nyæ á bwey mpu kwába jáη jœonη, a mú ci næ bwo ná: «Bi mæ zó bwówulæ mæ næcé ji? Zægá ná mæ næ sanη *danarî†, mæ dúgúg.» 16 Bwá mú zæ nyæ næ wo. A mú jí bwo ná: «Zó jí næ vuguli mpwoombú næ jíná bwá á lúlæ wa ga?» Bwá næ né ná: «Jísæ Káázel.» 17 A mú ka ci

* **12:10** kwóógú lú lámuga: Í á ðu bæ kwóógú bwá á ðu tééd jil mándælúd yí, dwó wá bwá á ðu bæ ja bwá lám mænyunη mæ njów yí.

12:12 11.18 † **12:15** danarî: Í á bæ mwaanê á Rom, bwá á ðu jána tóya næ ndí yí, wo je dúg Mat 22.18-21 ðí. **12:17** Rom 13.7

nə bwo ná: «Yágá Káázəl isâ í Káázəl, bí yə Zembî isâ í Zembî.» Bwə mú bul káam mpɛsá nyé nyɔɔŋá.

Gwûmáɓá búúd bwə bá gwûm yí
(*Mat 22.23-33; Luk 20.27-38*)

¹⁸*Osadwisyêŋ, buud bwə dɛ ci ná mimbimbə mí ábúɓe gwûm máshwon dɛ wá, bwə á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yígali! Moyîz nyə á yə sá cɛɛ ná: “Ŋkí muud mə yá kundú, mínyɔŋú yé má jəlá nə shúgɓa nə kúsá yé, a byág nyɔɔŋ mə yə yé mpwon buud.”

²⁰ Bóól ómínyɔŋú bwə á byél wa zaŋgbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bâ múdá, a mú yə kú nə mwân.

²¹ Nyɔɔŋ nyə á bɛ nə nyə yé, mú bâ kúsá acúmbá nyə á lúgə yí, a mú námə yə kú nə mwân. Mbií ŋgwúd nə áléɛl, ²² nə bóól óntombú bé bəsh, kə jé mwân á məzhúgúlá. Bəsh, bwə á bâ mudá ŋgwúd wɔɔŋgá, bəsh shín yə, bwə kú lúgə mwân. Mpúsə wán, mudá wɔɔŋg mú námə zə yə. ²³ Ja búúd bwə bá gwûm yí, nyáyé mə bá ŋwa mudá? Ŋgaá ná bəsh bwə á shí bə ógwúm bé?»

²⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ŋgaá bí mə kwab, nəcé bí ampúyé sâ Káalaad Zembî ŋgə ci yí, bí kú námə mpu mpífə mə Zembî. ²⁵ Ja búúd bwə bá gwûm máshwon dɛ yí, budúm bwə ábúɓe ná bâ búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwə bá ji nda *wəéŋgəles ó Zembî bwə njúl jon dɛ ná. ²⁶ Kóómb á mimbimbə bálə gwûm máshwon dɛ, ŋgaá ná Káalaad məcɛɛ mə Moyîz dɛ, bí mə dɛ lɔ kúl í ŋgə lwágulə nda nyə á kwey ŋgwiile ŋkaŋ dɛ yí. Ŋgaá Zembî nyə á ci nə nyə ná: “Mə ji Zembî mə *Aburaham, Zembî mə *Izaag, Zembî mə *Yákwab.” ²⁷ Ntə ji ná Zembî cugé

Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwá ηgá cugə wá. Bí ηgə jág bul kwab.»

*Cεε í ntɔ mácεε mēsh yí
(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)*

²⁸ Ngwól Yíguli məcəε nyə á ηgə gwág nda bwá á ηgə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dúg ná Yésus ηgə mpu bεsa ná, a mú zə jí nyə ná: «Məcəε míshé mēsh dí, dáyé í tál mól mēsh shwóg?» ²⁹ Yésus mú bεsa nə nyə ná: «Cεε í tál mól mēsh shwóg yí, dí ná: Gwágúlág, Izurəyêl! Zembî wúsú, Cwámba, jísə Zembî nji nyəméfwó.

³⁰ Wó jəlá nə cεel Zembî wô Cwámba nə lâm wô wêsh, nə *shíshim wô wêsh, nə lúú wô wêsh, nə ηkul nywô nyêsh!»

³¹ Yésus mú nyiηgə ci ná: «Cεε ábeê dúsə ná: Wo cεel múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó.

Kú nə tɔɔ cεε í ntɔ mání.»

³² Yíguli məcəε ntâg nə nyə ná: «Haaw! Wo má mpu lás! Sâ wó ηgə ci yí, jísə tətəlî. Zembî jísə nji ηgwúd, kú nə ηgwólúgá shús mpúsə nyə. ³³ Muud má jəlá nə wá lâm yé wêsh wá Zembî, a cεel nyə nə fug nyé nyêsh, nə ηkul nyé nyêsh. A jəlá nə cεel námə muud jí nyə kúnə-kúnə yé nda nyəméfwó. Ntó wá jísə mpwogé, cɔ jígálúla Zembî ocúdu nə sálə nyə mól *mótúnuga mēsh.» ³⁴ Nda Yésus nyə á dúg ná nyə á mpu bεsa nə nyə ná, a mú ci nə nyə ná: «Í abálé ná gwaa nə wo ná, wo nyíig Faan má Zembî dî.» Ná ndéé, tɔɔ muud nyə a shígé ná nyiηgə jí Yésus njígá.

Mesî bá Dávid
(*Mat 22.41-46; Luk 20.41-44*)

³⁵ Ntó, nda Yésus nyə á ηgə jíguli buud *Lun mə Zembî dí ná, nyə a jí bwo ná: «Wáyé mbií *Oyíguli ó mácxεx bí nə ηkul ci ná *Křist ji Mwân mə *Dávid yí? ³⁶ Ngaá *Dávid, nyəməfwó, nə ηkul mə Nkεηkε Shíshim, mə ci ná:

Cwámba† nyə á ci nə Cwámba wâm ná:
“Jig shí wa mádí mbwê mənchwôm,
kə wós ja mə é culushi mízhízhín myô,
wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁷ Dávid nyəməfwó nyə á jôw *Křist ná Cwámba. Ká nyə é ka bə Dávid mwân na ntədele?» Buud bwé á bə áncuncuma wá bwé á bul gwág məshusəg nə lósú yé.

Yésus mə kéwúli búud
(*Mat 23.1-12; Luk 20.45-47*)

³⁸ Ná ndeé, a mú kə shwóg nə jígúli búbú. Nyə nə bwo ná: «Bí ɔ káálúgə nə Oyíguli ó mácxεx! Bwé cεel dúlə məxla nə ηwəɔla ηwəɔla íjud, nə dúlə sɔ ná buud bwé dúg báda bwo məbáda mə gúmə məηkúmbə mə búúd dí. ³⁹ Bwé cεel námə kə du ji nji íjiya yâ shwóg ja básə *məmpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí yí; bwé cεel námə du kə ji nji lúú táwuli dí ja bwé dú kə ídína dí yí. ⁴⁰ Bwé déég míkúsə mí búdá isâ byán byêsh. Bwé nyingə du sá ígwaa-gwaa í májəgula, lwóyálə né básə ijɔ í búúd. Intúgúli byán í bá bə ηkí jág bul nyaan.»

12:35 Mat 20.30-31 **12:36** Mat 22.44 † **12:36** Wa, jínə lú Cwámba dásə “Yawé”, mbií í ηgə wú Sôm 110.1 dí yí. **12:38** Luk 11.43

Yána mə kúsá múdá
(Luk 21.1-4)

⁴¹ Yésus nyə á ka kə ji nə bæendya nə jaadé máyána mə *Mpáánzə Zembî, a ka ηgə dág nda búúd bwé á ηgə wá məyána ná. Ofwó búúd bwé á ηgə wá ηkí bulya. ⁴² Nji wúl mbúmbúwá kúsá múdá, í á zə wá isəsáη íbá, tâη á bábaalé ifáda. ⁴³ Yésus mú jôw *ompwíín bé, nyə nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mbúmbúwá kúsá múdá ni mə wá máyána cə buud bêsh bwé ámə ηgə wá wá. ⁴⁴ Nəcə buud bêsh bwé ámə ηgə wá óni, bwé ámə ηgə ηwa mámpugə má byəəg dánúđ. Ká nyε, a njúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh nyə ámə bæ nə ndí yí, bímbí dēsh í ámə bæ ná nyə é ηgə cəgə nə ndí yí.»

13

Məshíné má shí
(Mat 24.1-14; Luk 21.5-17)

¹ Nda Yésus nyə á ηgə cúwo wú *Luη má Zembî ná, ηgwól *mpwíín yé mú ci nə né ná: «Yígəli, fwog dág jəjə mákwóógú máni, nə məma lwəyá ni!» ² Yésus nyə á ka bəsa nə né ná: «Nə jəjə mákwóógú nə məma lwəyá wó dág ni, tó kwóógú ηgwúd í ábúlé nyiηgə lúg í mbád na dúlúgá dí gwôw, məsh má bá shugəla shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbúnə wəolivyé dí, kə ji shí, ηgə dág kóomb Luη má Zembî. Pyēr, Zhák, Yuánes nə André, bənəη bwé á bæ bwáméfwó wá, bwé mú ci nə nyə ná ⁴ «Jaawug sê, isâ íni í bá bæ jáyé ja? Jí í bá ka lwágələ sá ná isâ byəəηg í wál bá ηgə zə bwəma yí.»

⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwé

bâg shiig bî. ⁶ Nəcə buud ηkí bulya bwé bá dɛ zə nə jínə dâm; nyâη wóós, nyə ná: “Mə wə *Křist”. Bwé bá kənd zhwog buud jugú. ⁷ Bi mə bá dɛ gwág mílāη mí móomb, bi gwáduga ncíndə dɔomb, bí kú bá dɛ kənd mílám gwôw; í bá jii ná isâ íni í bég. Nji tæem bæ ntó, í ábúlé fwo bæ máshíné má shí. ⁸ Gúl lwon í bá lúmbəli nə gúl, dúl faan lúmbəli nə dúl. Shí í bá námə dɛ ntaηsa bíl íkúlúd, zha á ifi mpu í bá bæ. Isâ íni byêsh í bá ná bæ nji mətээédúlé má mácey mə byéyí.

⁹ «Bi ó dɛ bey. Bwé bá dɛ kusha nə bí mábwé má osémbye ó míləsúd, bwé dɛ fyámusə bí milwón *mám páanzə má mínjígúla má *Oyúden dî. Bi mə bá dɛ kaad mísh má búúd ó anúnî nə ojwû ó ləom dí ná, bi kág bwaagələ sâ bí má mpú shú jínə dâm yí. ¹⁰ Í fwo téed jii ná bwé cúndəg Jəjə Kéél ikúl nə ilwon byêsh dî. ¹¹ Ja bwé bá dɛ kusha nə bí yí, bi kú bá dɛ bwey yágwəw íciyá í kəod. Bi ɔ bá dɛ lás sâ í é bá dɛ jé bí cé jəŋgúd ná bí lásúg yí; nəcé bi dí má bá dɛ lás, í bá dɛ bæ Nkəηkê Shíshim. ¹² Mínyəηú má bá kusha nə mínyəηú yé ná bwé kág gwú nyə. Sóŋgú mə bá kusha nə mwân; bwân bwé lúmbəli nə obyól, ηgə gwú bwo. ¹³ Buud bēsh bwé bá mpíi bí nəcé jínə dâm. Nji, muud mə bá jísəw kə wóós máshínéd yé, a bá cugə.»

Incwaw í ntug í bá bæ

(Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23)

¹⁴ «Ja bí má bá dúg ájələŋkúŋkwə mə kə ηwa jiya kúl í búl bæ ci yí, muud ηgə lə cilyá ga yé, ké mpú

13:8 2Ib 15.6; Iza 19.2 **13:9** Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4 **13:11**
 Luk 12.11-12 **13:12** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **13:13**
 Yuá 15.21; Mbú 13.10 **13:14** Dan 9.27

gwág! Ja bí mǎ bá dúg ísâ byǎǎng yí, buud bwǎ bá bǎ Yudéa wǎ, bwǎ bǎg fúnda, kǎ mímbámǎǎnd! ¹⁵ Muud mǎ bá bǎ kwáminú yé kú bá shulǎ ná a kǎ njów kǎ ǎwa sǎ. ¹⁶ Nyǎǎng mǎ bá bǎ fambǎ yé, kú ná kwo kǎ kwáádǎ ná a kǎ ǎwa kúúd. ¹⁷ Nkwéε budǎ bwǎ bá bǎ nǎ mǎbum, nǎ bǎǎng bwǎ bá ǎgǎ nyééǎng bwǎn mwǎw mǎǎng dí wǎ! Bwǎ bá bul ǎkúǎkwon. ¹⁸ Jǎgǎlagǎ nǎ Zembí ná isâ íni í kú bá wóós bí ǎkwánú. ¹⁹ Nǎcé *incwaw í ntǎg í bá bǎ mwǎw mǎǎng dí mbií í abwélé bǎ té Zembí nyǎ á té gwǎw nǎ shí yí. Bí í ábúlé kwo bǎ mbií wǎǎng. ²⁰ Í á mbǎm bǎ Cwámǎba kú cunal mwǎw mǎ incwaw í ntǎg mǎǎngǎ, tǎ muud kú faam. Nǎ, a bá cunal mwǎw mǎǎngǎ shú buud nyǎ á féésh ná bwǎ bǎg bé wǎ. ²¹ Ntǎ, ǎkí ǎgwól múúd mǎ ci nǎ bí ná: “Dǎgǎ! Mesí jǎ wa”, ǎkí ná: “a jisǎ wǎ”, kúgǎ *magǎlǎ. ²² Omesí ó máshǎgǎ nǎ *buud ǎ mícúndǎ wǎ mǎshǎgǎ bwǎ bá dǎ wóós. Bwǎ bá dǎ sǎ *máshimbǎ nǎ *isâ í ntǎ búúd ǎkwǎng yí mbií wúsǎ ná ǎkí gúl sǎ jí nǎ ǎkul bǎ ntǎ, buud Zembí mǎ bwey féésh wǎ bwǎ bǎ bǎw-bǎw zhí. ²³ Bí ó bey! Mǎ mǎ bwey jaaw bí isâ byésh wǎ ní.

²⁴ «Mǎ jaaw bí ná mwǎw mǎǎngǎ dí, mwǎw mǎ incwaw í ntǎg mǎǎng mǎ kǎ námǎ shín cǎ, jwǎw í bá shila ná ǎkwed kú ná kwo faan; ǎkwoond kú ná wéeshǎli mǎǎkenya; ²⁵ wǎacén-céní bwǎ bá dǎ bí shí; isâ byésh bísǎ nǎ mpífǎ jon dí yí í bá kúǎgǎla. ²⁶ Ja jǎǎngǎ, bwǎ bá ka dúg *Mwǎn mǎ Múúd ǎgǎ cúwo jonǎ, a zǎg nǎ mpífǎ nǎ milwanǎ. ²⁷ A bá ntǎ *wǎéǎgǎles bé bwǎ zǎ sǎǎng búúd Zembí nyǎ á féésh

13:15 Luk 17.31**13:19** Dan 12.1; Mbá 7.14**13:21** Luk

17.23-24

13:22 Mat 24.24**13:24** Mat 24.29**13:26** Mat

24.30

wá ikóómb ínó byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wóós bílúgád.»

Yuug á líí figyê

(Mat 24.32-44; Luk 21.29-33)

²⁸ «Ŋwagá fəg nə yuug bí mó də dúg nə líí *figyê yí. Í də bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, mənkuug mó agúgwáan mó ηgə kə yí, bí mú mpu ná ompú bwə mú kúnə-kúnə. ²⁹ Ntó námə, ja bí mó bá dúg ísà byəəηg í ηgə s̄y yí, mpugá ná z̄iyé mó *Mwân mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyâ. ³⁰ Búbálé, mó jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cə ísà íni byêsh kú fwo s̄y. ³¹ Gwów nə shí í bá cə, n̄j̄i iciyá byâm kú cə.

³² «Shú s̄a í dúgyá nə jwôw nə wəla ísà byəəηg í bá s̄y yí, kú nə muud mə mpú; t̄eem bə *wəéηgəles búsé wə Zembî wá bwə ampúyé; t̄eem bə Mwân nyə ampúyé; n̄j̄i Sóóηgú wə mó mpú. ³³ Bí ɔ mpú j̄i ηkasá! Nəcə bí ampúyé baan dəəηgá. ³⁴ Í bá bə nda muud mə zə tí ná a kə n̄j̄ənd dí, a lúgə n̄j̄ow búúd yé, a yə ósól ó mäsáal ηkul ηgélə sá ísà, nyə nə mbaagulə mbê ná a j̄ig ηkasâ. ³⁵ Ntó, j̄igá ηkasá! Bí ampúyé baan amədí n̄j̄ow mó bá zə yí. A j̄i nə ηkul zə mpwó-kugú, təə t̄am bulú, ηkí ná ηgwúm kúwó ashúshwóógú, təə mán mó lâm. ³⁶ Sásúlégá ná a zég məseegya, zə kwey bí ígwád. ³⁷ S̄a mó ηgə jaaw bí ga, j̄isə shú buud bēsh. J̄igá ηkasá!»

14

Shwushwaga á shwiy mə Yésus

(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuá 11.45-53; 12.1-8)

13:30 Mat 16.28 **13:32** Mis 1.7 **13:33** 14.42 **13:34** Mat 25.14-15; Luk 19.12-13

¹ Nə ndeé, í á lúg mwôw móbá ná *Páska nə zan bwə á də də ibuléd yâ kú nə *lævur yí í bwəmag. Milúlúú myâ ofada nə *Oyígali ó máceç bwə á ηgə sɔ məzhií ná bwə bii Yésus mákəηúd, bwə gwú nyə.

² Nəcé bwə á ηgə nyímbula ná: «Shé ajáláyé nə bii nyə baan lá zāη, ηkwanǵá buud bwə á bá sá ícucu.»

³ Yésus nyə á ka bæ Betanî Shímun á zúzaamé dí njów. Nǵwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wə Yésus. Fúfuundú jəηǵ í á bæ lwándúlá nə labínda álal-kus. Bwə də sá labínda jəηǵə nə mikɔɔl mí nār†. Nə ndeé, bwə ηǵə də, mudá wəηǵə mú búgə fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúd.

⁴ Bóólǵá búúd bwə á bæ cínəηǵ wá, bwə mú gwág bôw, bwə mú ηgə lás mpədǵá nyāη ná: «Wúga mbii yúúdǵú wə jí? ⁵ Í mbêm jəla ná bwə kusha labínda ni odanarî mitəd milóol, bwə kwíínd mímbúmbúwá nə ndî.» Bwə mú bul jum múdá wəηǵə. ⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bídǵá nyə ná shεε! Jí bí ηǵə lúg nyə lâm ntáni yí? A mə sá mə jəjə sóólǵú. ⁷ Binəη mímbúmbúwá bí njul jwôw dēsh, bi bí nə ηkul sá bwo mənɣwa ja jēsh bí mə cεel yí. Nji sənəη bí sá ábúlé ji mwôw mēsh. ⁸ Mudá éga mə sá bímbí nyə ámə kwag yí. Nyə mə bwey gwááǵulə mə labínda nyúúlúd, shú máduya mām. ⁹ Búbále, mə jaaw bí ná, kúl jēsh bwə bá cúndə Jəjə Kéel ga shí nyēsh dí yí, bwə bá námə də jaaw sâ múdá éga mə sá mə yí, buud də téduga nyə.»

*Yúdas má kusha nə Yésus
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)*

14:1 11.18 **14:3** Luk 7.37-38 * **14:3** alubátrə: Nyə á bæ dúl váál kwóógú, bwə á də mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. † **14:3** nār: Kɔɔlə wəηǵ í də mpə námə nda ntanǵa.

¹⁰ Ná ndeé, Yúdas Iskariyôt, ηγwól múúd á gwoonḡ *ómpwíin wûm nə óbá, músə kə dúgya nə milúluú myá ofada ná a kó kusha bwo nə Yésus.
¹¹ Nda bwə á gwág ntó ná, bwə mú gwág nywa. Bwə mú kaag ná bwə é yə nyə *mwaanê. Yúdas músə zə sḡ fwámé fwála á jí nə ηkul sá ná bwə bíḡ Yésus yí.

*Yésus bánêη ompwíin bé bwə sá Páska
 (Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá 13.21-30)*

¹² Jwôw lú *Páska *Oyúden í á ka jê. Jwôw dɔonḡ wə bwə á dɔ cigə nɔwəmbɛ Páska, í njúl námá jwôw á shúshwóogú á zan ibuléd yá kú nə *lɔvur yí. Ntó wə *ompwíin ó Yésus bwə á zə jí nyə ná: «Jáyé kúl wó céél ná sá kág kwísha wo dína Páska yí?» ¹³ Yésus mú lwám ompwíin bé óbá, nyə nə bwo ná: «Kəgá ηgwála! Bí é bwəma nə ηgwól múúd, a ηgá ηkény káágə majúwó. Bi ó bɛ nyə! ¹⁴ Njów nyə é kə nyíi yí, bí ci nə amádí njów ná Yíguli má ci ná wo lwóg sá kúl bánêη ompwíin bé bwə é də dína Páska yí.
¹⁵ Nyə e lwágulə bí fúm ánúnî njów á gwówúd, í njúl kwambulá. Cínəḡ wə bí é kwísha shé zan Páska yé.»
¹⁶ Ompwíin bwə mú kə jé ηgwála, kə kwey ísá byêsh mbií nyə á jaaw bwo yí. Bwə mú shîn kwísha dína Páska.

¹⁷ Ja kugú í a bii shí yí, bánêη *buud ɔ lwámá bé wûm nə óbá bwə mú jê. ¹⁸ Ntó, bwə ηgə də, Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbólé, má jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí, shénəη ηgə də wa yé, nyə é kusha nə mə.»
¹⁹ Ompwíin bwə mú gwág sá jɔonḡ cey lámúd, bwə mú ηgə jí nyə ηgwúd ηgwúd ná: «Ye jíisə mə?» ²⁰ Nyə mú bɛsa nə bwo ná: «Jíisə ηgwúd á bí buud wûm nə

óbá, nyɔɔŋ sáná ŋgə juwo məbwə shúyá ŋgwúd dí yé. ²¹ *Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námə nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágala nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə muud wɔɔŋgú kú byél.»

²² Bwə ŋgá də ntáni, Yésus mú ŋwa bələd, yə Zembî cúncésh nə ndéé, a mú fêy bələd, yə ómpwín bé. Nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bi dág. Nyúul nyâm wə ga.»

²³ Mpásə na, nyə mú ŋwa bálá wáan, yə Zembî akíba, nyə mú kala bwo. Bêsh bwə mú ŋgul. ²⁴ Nyə mú ci nə bwo ná: «Məcií mām wə mání, məcií mâ sɔ, mə zə shwiy shí, zə cé búúd ŋkí bulya má. ²⁵ Bábálé, mə jaaw bí ná, mə abulé ná kwo ŋgul wáan ni, kə wóós ja mə bá ŋgul ncuncúmbə Faan mə Zembî dí yí.»

Pyêr nyə é kífya Yésus

(Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)

²⁶ Bwə mú ka sey Zembî isusa i gúmə nə ndéé bwə músə kyey kə *Mbán wóolivyé dí. ²⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bi e lánɣuwo búgád nəcé mə. Sâ jɔɔŋgú wə jísə cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbə í sɔɔnz í mú shîn ciima.”

²⁸ Nji, ja mə bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilê, bí kə bá kwey mə nún.» ²⁹ Pyêr mú ci nə né ná: «Tɛem bə ná bóólúgá bēsh bwə lánɣuwo búgád nəcé wo, mɛɛ mə abulé bwɛɛ lánɣuwo.» ³⁰ Ntó wə Yésus mú ci nə né ná: «Bábálé, mə jaaw wo ná, wo e kífya mə ija ílól búlú gaád, ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛé.»

³¹ Pyêr mú nyiŋgə kə shwóg, mpu báásulə ná: «Tɛem bə ná í wóós nə shwə yág shwiy ŋgwúdú, mə kú bwɛɛ

14:23 1Kr 10.16 **14:24** Mat 26.28 **14:26** Luk 22.39; Yuá 18.1

14:27 Zak 13.7; Mak 14.50-52; Yuá 16.32 **14:28** 16.7 **14:30**

14.72

kíflya wo». Bóól *ómpwíín bêsh bwá mú námá ηgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane
(*Mat 26.36-46; Luk 22.39-46*)

³² Ná ndeé, Yésus bánêη *ómpwíín bé bwá músə kumə kúl bwə də jôw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, té má ká sá májəgula yí.» ³³ A músə jôw Pyêr, nə Zhâk, nə Yuánes, bánêη bwə mú kə kóómb shús. Yésus mú ηgə bə kú ná gwáduga lám ná shεε, mbəəm í ηgə shwíy nyə nyúúlúd. ³⁴ Nyə nə bwo ná: «Lâm wúsə mə nə məcɛy ki mə é yə. Jigá ηkasə wa shí.» ³⁵ A mú ηwá shísh shwóg, kə wusə nyúúl shí mbúbudî. A mú jəgula nə Zembî ná, ηkí jí nə ηkul bə ntó, a kándug nyə baan lá mácɛy nə ifwaas ni shwóg-shwóg. ³⁶ Nyə ná: «Abba! Pupa! Sâ í ádé káád wo. Yílúg mə bálá mácɛy ga! Tεem bə ntó, í kú bə nda má céél ná, nji nda wó céél ná!» ³⁷ Nyə mú wəəl shí, zə kwey ompwíín bé ólól ígwád. Nyə nə Pyêr ná: «Shímun! Wo ηgə bále kə gwád í? Wo cugé nə ηkul ji ηkasə təə nji wəla ηgwúdú? ³⁸ Jigá ηkasə, jəgula nə Zembî, bi bág kú biil mábwbúbúlánúd. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njəənd; nji nyúul í cúgə nə ηkul kwag kuú njəənd wəəηg.» ³⁹ A mú nyiηgə shísh shwóg, kə nyiηgə jəgula nə Zembî, mbií nyə ámə fwo jəgula yí. ⁴⁰ A músə nyiηgə zə ómpwíín bé dí, zə námá nyiηgə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ηgə ntám bwo, bwə kú ná mpu sâ bwə bí nə ηkul jaaw nyə yí. ⁴¹ Ja áléel nyə á nyiηgə zə yí, nyə á ci nə bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə gwád, bí woga! Í má shín. Baan í má jê. Bwə zə kεεnzh *Mwân mə Múúd

14:32 Luk 5.16; Heb 5.7-8
Mat 6.10; Yuá 18.11; Heb 10.9

14:35 Yuá 12.27

14:36 10.38;

14:38 Ifz 6.18; Heb 2.18

mæbwê má ósól ó mábôw dî. ⁴² Tówúgá, sá kyéyug. Muud má kusha nə mə ó zág yé.»

Bwá bii Yésus

(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24)

⁴³ Yésus ηgá ná lás ntúni, seegya ná, Yúdas nyə á bæ námá gwoonηg *ómpwíin wûm nə óbá dí yé mú cúwo, a ηgá zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwele nə məbúlə. Milúlúú myâ ofada, nə *Oyíguli ó máccεε, nə ocúmbá buud wâ loom wə bwé á nti bwo. ⁴⁴ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambulə nə buud óni ná: «Muud má é kə fálal, sá sɔnya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bií nyə, bi ɔ ké ná nyə kú wúya.» ⁴⁵ Námá nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «*Rabi!» A mú fálal nyə. ⁴⁶ Buud óni bwé mú ntâg kɔ Yésus, bwé mú bií nyə. ⁴⁷ Nji, ηgwól múúd gwoonηg mə Yésus má wéem kafwele jé, taad ηgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwê. ⁴⁸ Ná ndeé, Yésus mú zə ci nə buud óni ná: «Bí ηgə zə nə ikafwele nə məbúlə zólə bií mə, mə jisə zhiləngaaná? ⁴⁹ Ngaá ná shé á du bæ jwêw dêsh kúl ηgwúd, mə ηgá jíguli buud *Luη má Zembî dî, bi kú séémə mbwê ná bi má bií mə. Nji bi má bií mə ja gaád, shú ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwémag.» ⁵⁰ Ompwíin bêsh bwé mú myaas nyə, bwé shîn fúndə. ⁵¹ Wúl shwanzó í á ηgə bε nyə mpúsə, í njúl nji nə *sanda nyúúléd. Nda bwé á ηwá námá bií nyə ná, ⁵² a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

⁵³ Bwé mú kə nə Yésus wə Ajəláci á ofada. Milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud nə *Oyíguli ó máccεε, bêsh bwé mú kə seηgya cínηg. ⁵⁴ Pyêr nye nyə á

ngə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndéé kə wóós nûŋ lun. A mú kə ji shí, bánôŋ bíl ífulísh, ngə gwáalə kuda.

⁵⁵ Té ni, milúlúú myâ ofada, bánôŋ *Gwoonŋ ósémye ó mílású wâ Zembî jêsh bwá á ngə sɔ njagé bwá jéég nyə ná ndéé bwá gwú nyə nə ndí yí. Nji, bwá á shígé kwey. ⁵⁶ Ncúlyá buud bwá á ngə búgə nyə mílású, nji isâ bwá á ngə ci yí í kú ngə bwəma. ⁵⁷ Ntó, bóól búúd bwá mú tŋw otútəlí, zə búgə nyə ná: ⁵⁸ «Sá á gwág a ngə ci ná, nyə e búgə *Mpáánzá Zembî búúd bwá á lwɔ nə məbwê ga. Ná ndéé, nyə é shumə Mpáánzá íshús nji mwów málóól, nyân í kú bə ná məbwê mə búúd wə mə shúmə.» ⁵⁹ Nji bwá á tɛem ci ntó, mílású myáŋ mí á shígé bwəma.

⁶⁰ Ntó, Ajəláci á ofada mú tŋw tətəlí mísh mə buud ónííd, a mú jí Yésus ná: «Wo abɛsáyé búúd óga sâ bwá ngə bwaagulə wo ni?» Yésus njúl nji kúl-kúl, kú bɛsa tɔɔ sâ. ⁶¹ Ntó, Ajəláci mú nyiŋgə jí nyə ná: «Ye wo ji *Kríst, *Mwân mə Zembî sə ngə gúmal yé?» ⁶² Yésus músə bɛsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntó, bi é dúg *Mwân mə Múúd njúl shí mbwê məncwúm mə Zembî á ŋkul nyêsh dí, bi mə bá námə dúg nyə, a ngə zə míŋkúdúd.»

⁶³ Ajəláci músə nyaa míkáándə, nyə ná: «Jí shé mə kwo sɔ owúshined yí? ⁶⁴ Biméfwó bi mə gwág nda á mə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. Bi mə dúg nə ji?» Bêsh bwá mú sámb ná á jəlá nə yə. ⁶⁵ Ná ndéé, bóólúgá búúd wâ cínəŋg bwá mú tééd ŋgólə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá cɛɛlə nyə sâ míshúd,

14:56 Sôm 35.11 **14:58** 15.29; Mat 26.61 **14:61** Yésus njúl nji kúl-kúl: Iza 53.7; Mak 15.3-5 Mwân mə Zembî: 15.39 **14:62** Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 **14:63** Mat 26.65
14:65 Iza 50.6; 53.5; Luk 7.16

ngə wá nyə ikúda, bwé ngé ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulísh í mú ngə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə kílyá Yésus

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadá di, seegya ná ngwól múdá má də sêy wé Ajəláci á ofada mú wós. ⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ngé gwáalə kuda, nyə dúg nyə ná figá-figá. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námá gwoonḡ má Yésus muud á Nazarêt dî.» ⁶⁸ Pyêr mú kílyá nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sá gwáméfwó wó ngé cœl ci yí.» Ntó, nyə mú wú cínəḡ, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbê dí koogú yí, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹ Mudá wəəḡ mú nyiḡə dúg Pyêr cínəḡ, nyə nə buud bwé á bə nyádí koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoonḡ jáḡ.» ⁷⁰ Pyêr mú nyiḡə kílyá. Kú bwey ná, buud bwé á bə cínəḡ wá, bwé mú nyiḡə ci nə Pyêr ná: «Jisə búbálé ná wo jisə muud á gwoonḡ jáḡ, nəcé wo jisə námá múúd á Galilê.» ⁷¹ Pyêr mú kílyá nyə nə məma ḡkaanə, nyə ná: «ḡkí má bwiḡḡ ijóó, ḡkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ngé ci éne.» ⁷² Cé nə cé, ngwúm kúwó mú kwáág ja ábeé. Pyêr mú téduga sá Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «ḡgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábeé, wo e kílyá mə ija ílól.» A mú cwíil nə yê.

15

Yésus təl kəədud wé Pilât

(Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28–19.16)

¹ Mán mælêṃ, ná námé mpámán mpámán, milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wâ ləom, nə *Oyígulí ó mácxε nə *Gwoonŋ óséṃbye ó mílósú wâ Zembî bwé mú seɛŋgya ná bwé zó sám̄b lósú má Yésus. Bwé mú wóolə Yésus mən̄kəda, kə cwámbulə Pilât. ² Ntó Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwû *Oyúden?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má ci óni.» ³ Milúlúú myâ ofada mí mú ŋgə bul búgə Yésus lósú. ⁴ Pilât mú nyingə jí nyə ná: «Fwog dúg bímbí mílósú bwé ŋgə búgə wo myá. Ná wo abésáyé?» ⁵ Yésus kú bɛsa təo ciyá. Pilât mú káam.

⁶ Pilât nyə á dɛ bə ná, ja jêsh zâŋ nyísó yí, a bíd mbwug ŋgwúd, wəonŋ ləom í ámə gwáám̄b nyə yí. ⁷ Í á ka bə, ŋgwól múúd nə jíné ná Barábas bən̄ŋ bóól búúd bwé á sá ná buud bwé sáág miŋgáádé nə ijwû, bwé gwú múúd cínəŋ, bwé mú ka kə mímbwugud. ⁸ Ntó, áncuncuma buud mú bád mbán̄ í dɛ kə mpáánzə mílósú yí, kə jí Pilât ná nyə sáág bwo sâ nyé dɛ bwey sá nə ŋkəndí yí. ⁹ Pilât mú jí bwo ná: «Ye bi má jii ná mə bídúg bí Njwû Oyúden?» ¹⁰ Nyə á ci ntó nəcé nyə á bwey mpu ná milúlúú myâ ofada mí ŋgə kusha nə Yésus zhínúđ. ¹¹ Ja Pilât má jí bwo ntáni yí, milúlúú myâ ofada mí má shwúguli ləom ná Pilât bídúg Barábas. ¹² Pilât mú kwo jí bwo ná: «Ká mə sáág nyəonŋ bí ŋgə jôw ná Njwû Oyúden yé ntudélé?» ¹³ Bwé mú nyingə k̄m gwów-gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî!» ¹⁴ Pilât mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwé mú kwo k̄m gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî!» ¹⁵ Nda Pilât nyə á cɛel cweel ləom mpimbə ná, nyə mú bíd bwo Barábas.

15:2 Mat 27.11

15:3 Yuá 19.9; Mak 14.61

15:9 Mat 27.11

15:11 Mís 3.13-14

15:15 10.34

Nyә lwâm búúd ná bwә fyámúsәg Yәsus milwón. Nyә mú yә bwo Yәsus ná bwә kәg bwambәlә nyә kwolós dî.

¹⁶ Ozimbi bwә mú kә nә Yәsus lunj má Pilât dí cwû. Bwә mú sеeηg ózimbi bēsh cínәηg. ¹⁷ Bwә mú bwéed nyә káándá ícî atítî. Bwә ηwa kwoolú íbiin-biin, lwә *tûm gúmá, jil nyә lúúd. ¹⁸ Bwә mú ηgә bәda nyә mәbәdá mә cóógú ná: «Yә Njwû Oyúden, sә ηgә báág nә wo.» ¹⁹ Bwә mú nyífә nyә mbwu lúúd, sеy nyә mәntәnd, bwә ηgә kúd mәbwón shí nyәdí mpwóombúd nda bwә ηgә yә nyә gúmá. ²⁰ Ja bwә má shîn cágulә nyә ntáni yí, bwә mú yíl nyә káándá ícî atítî, bwéed nyә mikáándә myé, bwә mú kә nә nyә, kәlә bwambәlә nyә kwolós dî.

*Bwә bwambәlә Yәsus kwolós dî
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24)*

²¹ Bwә ηgә kә ntáni, bwә mú bwәma nә ηgwól múúd ηgә wú ífambә, Shímun, muud á Sirēn, sóηgú má Alәguzándrә bá Rúfus. Bwә mú yímbәli nyә ná nyә ηkényug Yәsus kwolós. ²² Bwә mú ηgә kә nә Yәsus kә jә kúl bwә dә jәw ná Golgota yí. Jínә dәәηg í kә ná «kúl á bwundú lúu». ²³ Bwә mú ηwá yә nyә wáan fәlá nә mîr* ná a ηgúlәg, a mú ban. ²⁴ Bwә mú bwambәlә nyә kwolós dí, bwә mú wusә mpaambә ná bwә kawәla mikáándә myé, muud yēsh á gwooηg jáη bә nә kәw. ²⁵ Bwә á bwambәlә nyә kwolós dí, jwәw í mú mәbaan ibuu mâ mpámán mpámán. ²⁶ Bwә á cilә cwoomb bwә

15:17 Luk 23.11 **15:18** Mat 27.11 **15:19** 14.65 **15:21**

Rom 16.13 * **15:23** mîr: Nyә á bә mósól mákúl má líí bwә á dә sá bósól ólabinda nә míl mímyudú nә ndí yí. Wo é kwey fәél-fәéllí yә ηkәw á ofәél-fәéllí ó íciyá dî. **15:24** Sõm 22.19 **15:26** Mat 27.11

á gwú nyə nə ndí yí nyédí kwolós dí ná «Njwû *Oyúden wə éga». ²⁷ Bwə á bwambələ nyə kwolós dí, bənŋh izhiləŋgaanó íbá, jíga jé kwolós dí Yésus dí mbwə məncwûm, jíga jéd nyédí mbwə məkóól. ²⁸ †[Micilyá mí Kálaad Zembî mí á bwəma ná: «Bwə á lə nyə gwoonəg izhiləŋgaanəd.»]

²⁹ Buud bwə mú ηgə lə cínəŋg, bwə ηgə lwîy nyə, bwə ηgə sagəsə milúu nə məzhwámá. Bwə nə né ná: «Nə wo wə éga! Wo muud ji nə ηkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndeé wo kwo sá nji mwów málóól shumələ nyúl yé, ³⁰ cugug woméfwó, shulág, wú kwolós nííd». ³¹ Milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó mácxə bwə mú námə ηgə cágələ nyə, bwə ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «Nyə á də cug buud oshús, nji a káád cugələ nyəméfwó. ³² Yé *Kříst Njwú-buud á *Izəryél! shuləg shí kíkídíga, sə dúgúg ná, sə ka *búgələ wo». Tεem bə búúd bənŋh bwə á bə íkwolós dí wá, bwə á ηgə námə lwîy nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

³³ Yídúgú í á ka shila shí nyēsh ná ηkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla məlól mə mpwó-kugú. ³⁴ Məwəla məlól dí, Yésus músə kîm nə ηkulû ná: «Eli, Eli, *lemá sabakətáni?*» Ntó mə ké ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná ji?» ³⁵ Ja bóól búúd bwə á bə cínəŋg wá bwə á gwág ntó yí, bwə ná: «Gwágá, a ηgə jəw Eli.» ³⁶ Nğwól múúd mú tí kúlá, kə ηwa eponzh, juwo málwəg mə ábibyenzhə dí, a

15:27 Iza 53.12 † **15:28** Míl micilyá mí ayág mí cugə nə iciyá íni. **15:29** Sôm 22.8; 109.25 **15:29** 14.58 **15:32** Mat 27.11 **15:33** Amo 8.9 **15:34** Sôm 22.1 **15:36** Sôm 69.22

fɛɛn shwóg lú líd. A mú kənd ná Yésus ɲgúlɔg. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dúg jini, ɲkí Eli nyə é zə shul nyə shí.» ³⁷ Yésus mú ntág kɛm nə ɲkulú, a mú jímal. ³⁸ Seegya ná məmá *sanda í á dɛ kalɛwo *Mpáánzə Zembí yí í mú sɛɛl tətám ná cáɲ wú gwôw wóós shí. ³⁹ Lúlúú ízimbi í á bə Yésus dí shwóg yí mú dúg mbií Yésus nyə á jímal yí, nyə ná: «Búbélé, muud éga nyə á bə *Mwân mə Zembí.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwé á bə cínɔɲg bwé tál shwóg-shwóg ka dɛ dúg. Maríya á Magudála, nə Maríya nyɔɔɲgú mə Yózes bá Zhâk á ntombú, zə kɛɛl Salúma, bwé á bə gwoɔɲg búdá jɔɔɲg dî. ⁴¹ Budá bɔɔɲgú bwé á dɛ sɛy nə Yésus ja nyə á bə Galilê yí. Bóólúgá búdá ɲkí bulya bónɔɲ bwé á bád zə Yurúsəlem wá, bwé á bə námé cínɔɲg.

Bwé ká dɛl Yésus

(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ ɲgwól múúd nə jínə ná Yóseb, muud á Ari-matê, nyə á bə námé gwoɔɲg mílúlúú myâ lɔɔm dî. Nyə á dɛ bwánd Faan mə Zembí. Jwôw dɔɔɲgú, kugú í mú ɲgə bii shí, baan bwé dɛ kwísha ísâ yá Sábaad† yí, Yóseb wɔɔɲgú mú kə nə ɲkákɲ wé Pilât, kə gwáámɛ mbimbə mə Yésus.

⁴⁴ ɲji Pilât nyə á gwág nə Yésus mə lɛɛlú yə yí, a mú bul bî. A mú jôw lúlúú ízimbi, zə wámbulə ɲkí Yésus mə ɲwá bwey yə. ⁴⁵ Ja á mə shîn gwág mpɛsá mə lúlúú ízimbi yí, a mú magulə nə Yóseb kég ɲwa mbimbə. ⁴⁶ Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumé, nyə kə shul mbimbə shí, wóólə wo ndómbó wɔɔɲgúɛd,

15:38 MmN 26.31; Heb 10.19-20 **15:39** 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3 † **15:42-43** Jwôw lɛ Sábaad í á dɛ bə, tééd mpwó-kugú shí á jwôw lú fláadê, kə jə kugú á súsaaɛ. Oyúden bwé á shígé dɛ sɛy jwôw dɔɔɲgúɛd.

kə dəl shwôŋ dî. Bwé á lúmə shwon nyɔɔŋgú fifim mákwóógú. A mú bínɡal məma kwóógú, juwal shwon. ⁴⁷ Maríya á Magudála bá Maríya nyɔɔŋgú mə Zhâk, bwé mú ŋə mpu dúg kúl bwé á dəl nyə yí.

16

Yésus mə gwûm

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)

¹ Ja Sábaad mə shîn yí, mpwó-kugú shí, Maríya á Magudála, nə Salúma, nə Maríya nyɔɔŋgú mə Zhâk, bwé mú kə kusə ólabínda ná bwé bá kə gwaáagulə mbimbə mə Yésus. ² Nə ndeé, jwôw shwénde mə dú tééd yí, bwé mú kə wóós shwon dí ná námə mpúmán mpúmán, lúú jwôw í ŋé kúnəw cwîl. ³ Bwé mú ŋə jî bwámé nə bwámé ná: «Zə nyə é kə bínɡal shé kwóógú dúsə shwon dí yí?» ⁴ Bwé ka bân mísh, bwé mú dúg məma kwóógú ni í mbwúg koogú. ⁵ Bwé mú nyíi shwon dí, kə kwey wúl shwanzə í njúl njínjilí, kóómb á mbwê mənəcwûm, nyə nə mikáándé mí áfufumá. Bwé mú bul gwág ifwaas. ⁶ Shwanzə ni mú cì nə bwo ná: «Kúgá fúndə! Bí ŋə sɔ́ Yésus, muud á Nazarêt bwé á bwambulə kwolós dí yé! A cúgé wa, a mə gwûm. Dugá kúl bwé á bwíŋg nyə yí. ⁷ Nə ndeé, ləeləgá kə, kə jaaw *ómpwíin bé nə Pyêr ná a mə kə shwóg, kə bwánd bí Galilê. Nûŋ wə bínónŋ bí é dúgya yé, námə nda nyə á bwiŋg bí ná.» ⁸ Ntó, bwé mú wəenzh wú shwon dí bwé ŋə lilya, milám kú bə nə shee; í mú sá nə bwé nda jaaw tɔɔ muud.

Yésus mə lwóyá nyúul

⁹ * [Yésus nyə á gwûm mpámán mpámán a jwôw lú shwéndε. Nyə á ka tééd lwóya nyúul wə Mariya á Magudála, mudá nyə á yíl məjamb zaŋgbá yé. ¹⁰ Mudá wəŋgú mú kə jaaw buud ó gwoonɔ Yésus sâ jəŋgú, nəcé bwə á bə nə məcey mílámúd, bwə ka ŋgə jii. ¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus mə gwûm, nyə shí námá dúg nyə nə mísh mé. Nji, nyə á teem jaaw bwo ntó, bwə á shígé magulə.

¹² Mpúsə na, bóól ómpwíín bé óbá, bwə ŋgə kə bwədí kwáádá, nyə mú lwóya bwo nyúul nyé wúl mbií shús. ¹³ Buud obá bəŋgú bwə mú nyiŋgə nə mpúsə, kə jaaw bəŋgú ómpwíín bwə á lúgə Yurúsəlem wá, bāŋ námá nji məshwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyiŋgə lwóya nyúul nyé ómpwíín wûm nə ŋgwúd dî, bwə ŋgə də. Cínɔŋg a mú jum bwo nəcé bwə á shígé *magulə kéel búúd bwə á jaaw bwo ná a mə gwûm shwoŋ dí yí. Bwə á bə ŋkí lal mílám. ¹⁵ Ná ndεé, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyêsh, bi kég cúndə Jɔjɔ Kéel, muud yêsh gwágúg. ¹⁶ Nyəŋg mə bá *búgula, bwə juwo nyə yé, nyə wə mə bá *dúg cug yé. Nyəŋg mə bá bə kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intúgúlí yâ kandugə. ¹⁷ Ntó, bəŋg bwə bá búgula wá, bwə bá dɛ sá *məshimbá: bwə bá dɛ yíl búúd məjamb jínə dáámud, bwə lás məkəl məshús, ¹⁸ bwə bii ónywâ nə məbwə. Ŋkí bwə dá gwoog, sâ kú sá bwo. Bwə kéel mimbəl məbwə, mimbəl myəŋgú mí yâl.»

Yésus mə kə gwôw

* **16:9** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 9 kə kumə 20.
16:15 Mat 28.19 **16:16** Mis 2.38 **16:17** Mis 8.7; 16.17 məkəl məshús: Mis 2.4; 10.46; 19.6; 1Kr 14 **16:18** ónywâ: Luk 10.19; Mis 28.3-6 yâl: Mis 4.30; 5.16; 8.7; Zhk 5.14-15

¹⁹ Ja Yésus má shîn lás nə bwo ntáni yí, a mú ηkâη kə gwôw, kə ji mbwê məncwûm má Zεmbî dî. ²⁰ Nə ndéé, *ompwíín bé bwə mú nyiηgə, kə ηgə cúndə Jɔjɔ Kéel ikúl byêsh. Cwám̄ba Yésus nyə á dɛ yə bwo ηkul ísɛy byáηúd. A lwágulə nə minjígúlá myáη mí á bə tətəlí nəcé bwə á dɛ sá máshimbá.]

Kálaad Zεmbî : Sə, á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495